

Characteristics of A Good Father: A Qualitative Study

Shohre Rowshani¹ | Mansoureh Zarean²

DOR: 20.1001.1.26454955.1404.20.73.3.3

Abstract

Beliefs on who a good parent is play a pivotal role in parents' daily lives, acting as a guide on decision-making regarding parenthood and child-bearing practices. Accordingly, the present article employs a phenomenology method to explain the public understanding regarding the characteristics of a good Father. To this end, 90 individuals residing in Tehran, including fathers, mothers, married men and women without children, and unmarried girls and boys at marriageable age, were purposively selected for interview. The result was the identification of 12 characteristics for a good parent listed as follows: "accepted role model", "comprehensive growth", "constructive interaction between parents and children", "committed agency", "decent interaction with mothers", "sustainable support", "affections", "intimacy", "prudent management", "cognitive-based talent development", "peace and security", and "affectionate authority". Findings indicate that fathers are expected to actively and comprehensively participate in the task of childbearing, further necessitating the acquisition of certain knowledge and skills required for making a good parent.

Keywords: Characteristics of a Good Father; Women; Men; City of Tehran; Qualitative Method

1. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. Email: sh.rowshani@alzahra.ac.ir.
2. Associate Professor, Department of Social Sciences and Population Studies, Women Research Center, Alzahra University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Rowshani, Sh., & Zarean, M. (2025). Characteristics of A Good Father: A Qualitative Study, The Women and Families Cultural-Educational, 20(73), 59–93.

ویژگی‌های پدری خوب: مطالعه‌ای با رویکرد کیفی

شهره روشنی^۱ | منصوره زارعان^۲

۷۳

سال بیستم
زمستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۸/۲۹

صص: ۵۹-۹۳

شماره چاپی: ۴۶۴۵-۴۹۵۵
الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۶۹

چکیده

باورها دربارهٔ والد خوب نقش بسیار حیاتی در زندگی روزمرهٔ والدین دارند و به عنوان راهنمای تصمیم‌گیری‌های والدینی و رفتارهای فرزندپروری عمل می‌کنند. در این راستا پژوهش حاضر با استفاده از روش پدیدارشناسی به دنبال فهم افراد جامعه از ویژگی‌های پدری خوب بوده است. به این منظور بر مبنای نمونه‌گیری هدفمند با نود نفر شامل پدران، مادران، مردان و زنان متأهل بدون فرزند، پسران و دختران مجرد در سن ازدواج ساکن شهر تهران مصاحبه شده است. حاصل تحلیل مصاحبه‌ها، شناسایی دوازده ویژگی «الگوی پسندیده»، «رشددهندگی همه‌جانبه»، «تعامل سازنده با فرزند»، «کارگزاری متعهدانه»، «تعامل شایسته با مادر»، «پشتوانگی مستدام»، «عطوفت مهرورزانه»، «رفاقت صمیمانه»، «مدیریت مدیرانه»، «استعدادپروری شناخت محور»، «امنیت‌بخشی آرامش‌گرانه» و «اقتدار مهربانانه» برای پدری خوب بوده است. یافته‌ها حاکی از انتظار از پدران برای مشارکت همه‌جانبه و بسیار فعال در امر فرزندپروری است که فراهم کردن زمینه لازم برای کسب دانش و مهارت‌های لازم توسط پدران را ضروری می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: ویژگی‌های پدری خوب، زنان، مردان، شهر تهران، روش کیفی.

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران

Email: sh.rowshani@alzahra.ac.ir

۲. دانشیار، گروه مطالعات علوم اجتماعی و جمعیت، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران

مقدمه و بیان مسئله

مفهوم «والدگری خوب»^۱ توسط وینیکوت^۲ (۱۹۶۴ و ۱۹۵۷) در بحث او درباره «والد به اندازه کافی خوب»^۳ مطرح شد تا این ایده را ترویج کند که کمال‌گرایی دست‌نیافتنی و غیرواقعی است و نباید مبنای قضاوت درباره یک والد باشد. در واقع والدگری ناکامل از طریق شیوه‌های مختلف والدگری می‌تواند برای پرورش فرزندان برای بزرگسالی کارآمد شدن، کافی باشد. بود و هولدسو^۴ (۱۹۹۶) از اصطلاح جایگزین «حداقل صلاحیت والدگری» استفاده کردند و بر فقدان توافق بر روی آنچه که «حداقل صلاحیت والدگری» یا «والدگری به اندازه کافی خوب» را تشکیل می‌دهد، تأکید نمودند. این نویسندگان به طور خاص، بر فقدان اجماع درباره آنچه بهنجار هست یا نیست، تأکید کردند، زیرا تعاریف والدگری خوب در جوامع، فرهنگ‌ها و کشورهای مختلف متفاوت است. برخی جوامع پای‌بند به اصول عمومی والدگری هستند که از نظر دیگر جوامع کم‌اهمیت یا غیرقابل قبول است. مجموعه‌ای از ادبیات در حال افزایش نشان می‌دهد که ایدئولوژی‌های فرهنگی، چگونگی تفکر والدین درباره نقش‌های والدینی‌شان را شکل می‌دهند. مردم آنچه را که از والدین خوب انتظار می‌رود، طبق ویژگی‌ها و مهارت‌هایی در این زمینه که داشتن آن‌ها برای موفقیت بزرگسالان مهم تلقی می‌شود، می‌فهمند. بنابراین والدین امروزی با اطلاعات متعدد و اغلب متناقض از منابعی شامل خانواده، متخصصان مراقب سلامت و اینترنت به چالش کشیده می‌شوند. الگوهای خاص و متمایز رفتارهای والدگری خوب مطابق با نیازها، باورها و ارزش‌های مورد تأکید در هر فرهنگ ملاحظه و ارزیابی می‌شوند. بنابراین مدل فرهنگی جامعه‌ای که افراد متعلق به آن هستند، اهداف جامعه‌پذیری را تعریف می‌کند که به نوبه خود هدایت‌کننده باورهای والدینی و نظریه‌هایی است که سیستم پیچیده‌ای را تشکیل می‌دهند که استراتژی‌های رفتاری یا عملکرد والدینی روی آن بنا می‌شود (لوکریکیوه و همکاران، ۲۰۱۹). فرزندپروری یک پدیده جهانی است و والدین در سرتاسر جهان فرزندان را تربیت می‌کنند؛ با این

1. Good parenting
2. Winnicott, D. W.
3. Good enough parent
4. Budd, K. S., & Holdsworth, M. J.
5. Lo Cricchio, M. G.

حال، فرزندپروری یک عمل تاریخی و اجتماعی است. این بدان معناست که آرزوهای والدین برای فرزندان، و هم‌چنین آرمان‌ها و شیوه‌های فرزندپروری، در دوره‌های زمانی مختلف، زمینه‌های ملی، فرهنگ‌ها و زمینه‌های محلی متفاوت است. والدگری خوب ثابت یا پایدار نیست و در عمل، نسبتاً سیال و قابل مذاکره است. نه تنها معنای بهترین منافع کودک - که اغلب به عنوان معیاری برای ارزیابی والدین استفاده می‌شود - مبهم است، بلکه بهترین منافع کودک نیز لزوماً تنها معیار در این زمینه نیست. لایه‌های هنجاری والدین با ایده‌هایی در مورد آنچه که یک کودک خوب را تشکیل می‌دهد، ایده‌آل‌های خانواده، ایده‌هایی در مورد رشد و نیازهای کودکان، و هم‌چنین اهداف مربوط به سلامت عمومی، آموزش و رقابت یک کشور مرتبط است (لیند^۱ و همکاران، ۲۰۱۶).

درجه‌ای که والدین به سطح "خوب" مورد نظر خود می‌رسند، ذهنی است و هر از گاهی تغییر خواهد کرد (فلچر^۲، ۲۰۲۰). ایده‌های معاصر پدری خوب، تصویری فرهنگی از مرد جدید را در نظر می‌گیرد که پدری بسیار درگیر در فرزندپروری، بیانگر احساسات خود و تأثیرپذیر از آن‌ها، و در رفتار با زنان برابری طلب است (رندلز^۳، ۲۰۱۸). تحقیقات معاصر در مورد پدران نشان می‌دهد که یک پدر خوب دیگر نه تنها درآمدهای خود فراهم می‌کند، بلکه در مراقبت از فرزندان خود نیز فعال است (نونان^۴، ۲۰۲۰). البته از پدران انتظار نمی‌رود که به اندازه مادران به شدت درگیر فرزندپروری باشند، اما از آنان انتظار می‌رود که والدینی متعهد باشند و نه فقط نان‌آور خانواده (پتس^۵ و همکاران، ۲۰۲۳). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که همسو با تحولات جهانی در زمینه پدری، درک مردان از مفهوم و نقش پدری در ایران نیز دچار تغییراتی شده و پدران در عین پابندی به نقش‌های سنتی، نقش‌های جدیدی از قبیل حضور در کنار فرزند، حمایت عاطفی و مشارکت در خانواده را نیز پذیرفته‌اند (ابوالقاسمی فر، ۱۳۹۸؛ اسکندری و همکاران، ۱۳۹۴ ب). با این وجود به نظر می‌رسد فاصله زیادی تا تبدیل شدن مردان به یک پدر مشارکت‌کننده واقعی وجود دارد و بر اساس مطالعات مختلف میزان مشارکت مردان در امور فرزندپروری هم‌چنان ناچیز است و مردان تأمین مایحتاج زندگی را مهم‌ترین بخش مشارکت خود می‌دانند. محققین معتقدند

1. Lind, J.
2. Fletcher, T.
3. Randles, J.
4. Noonan, M. C.
5. Petts, R. J.

باورهای فرهنگی، کلیشه‌های جنسیتی رایج در جامعه در مورد نقش‌های جنسیتی و والدی، فقدان دانش و مهارت در مراقبت از فرزند، ساعات کاری طولانی و دغدغه‌های فکری از جمله عواملی هستند که می‌توانند با تأثیر منفی بر عملکرد پدران مانعی بر سر راه مشارکت مردان در امور خانه و تربیت فرزند محسوب شوند (اسکندری و همکاران، ۱۳۹۴، ب).

در گذشته نقش پدران در پژوهش‌ها نادیده گرفته می‌شد، تا جایی که اطلاعات مرتبط با پدری از مطالعات مادری و قضاوت مادران در مورد پدران استخراج می‌گردید. ولی در دهه‌های اخیر به دنبال تغییرات ایجاد شده در شرایط اجتماعی و فرهنگی، تغییر در الگوی استخدام، بیکاری مردان و افزایش تعداد زنان شاغل که دگرگونی‌های جدی در الگوی مراقبت از کودکان به همراه داشته است، این ضرورت ایجاد شد که مردان علاوه بر کسب درآمد، در پرورش فرزند و مسئولیت‌های خانه به طور فعال مشارکت داشته باشند. به موازات این تغییرات و تأکید بر نقش مردان در سلامت خانواده، تمایل محققین برای پاسخ به این سؤال که مردان چگونه نگرش مردانه خود را شکل می‌دهند و چگونه با جهان اطراف ارتباط برقرار می‌کنند افزایش یافت. یکی از مهم‌ترین تغییرات در حیطه پدری تغییر در وظایف، نقش‌ها و فعالیت‌های پدران است (اسکندری و همکاران، ۱۳۹۴ الف). با توجه به این که انتظارات اجتماعی برای پدری خوب تحت تأثیر فرهنگ هر جامعه است و تعریف پدر خوب در جوامع با فرهنگ‌های مختلف می‌تواند متفاوت باشد و در پژوهش‌های مورد بررسی مطالعه جامعی درباره پدری خوب در فرهنگ ایرانی یافت نشد، پژوهش حاضر به مطالعه ویژگی‌های پدری خوب از دیدگاه افراد مختلف پرداخته است تا بتواند تعریفی از پدری خوب در جامعه ایران ارائه نماید.

ارائه تعریفی مناسب از نقش پدری متناسب با شرایط جامعه امروز، از منظری دیگر نیز حائز اهمیت است. باورها درباره والد خوب و به عبارتی ویژگی‌هایی که والدین خوب باید به طور ایده‌آل داشته باشند، نقش بسیار حیاتی در زندگی روزمره والدین ایفا می‌کنند (سوپر و هارکنس^۱، ۲۰۲۰). این باورها به عنوان راهنمای رفتارهای پرورشی (هیل^۲ و همکاران، ۲۰۱۷)، تصمیم‌گیری‌های والدینی، و وظایف والدین در موقعیت‌های روزانه و چالشی عمل می‌کنند

1. Super, C. M., & Harkness, S.

2. Hale, R.

(لوکریکیو و همکاران، ۲۰۱۹؛ ویورا^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). یکی از تصمیم‌گیری‌های مهم والدین، تصمیم راجع به زمان فرزندآوری و تعداد فرزندان است که می‌توان آن را متأثر از تعریف زنان و مردان از نقش پدری و مادری و باورها و معیارهای آنان برای پدری و مادری خوب دانست. هدف خانواده تأمین نیازهای رشدی، هویت و امنیت است (احمدی و اخوی ثمرین، ۱۴۰۱) و امروزه پرورش فرزندان سالم که مطابق با هنجارهای خانوادگی و اجتماعی رفتار کنند، از مهم‌ترین دغدغه‌های جاری والدین است (ساطوریان و همکاران، ۱۴۰۲) و اگر افراد به دلایل مختلف بر این باور باشند که نمی‌توانند چنین فرزندان را پرورش دهند و انتظارات نقش پدری و مادری را برآورده نموده و پدر و مادر خوبی باشند، چه بسا از پدر و مادر شدن صرف‌نظر نمایند، که نتیجه آن تأخیر و کاهش در فرزندآوری خواهد بود. نتایج مطالعات جمعیت‌شناختی نیز حکایت از کاهش تمایل زوجین به فرزندآوری دارد. این مسئله منجر به کاهش جمعیت می‌شود که آسیب‌های جدی برای کشور در پی خواهد داشت (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲). با توجه به این که برای پیشگیری از تبعات تأخیر و کاهش فرزندآوری، شناخت عوامل مؤثر بر فرزندآوری، به ویژه در شرایط بحران جمعیتی ضرورت دارد (آرام و عزیزی، ۱۴۰۲)، بنابراین مطالعه و شناسایی ویژگی‌های پدری خوب از دیدگاه جامعه هدف فرزندآوری می‌تواند نقش بسزایی در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای پیشگیری از کاهش جمعیت و تبعات منفی آن داشته باشد.

بررسی پژوهش‌های داخلی در زمینه موضوع پژوهش حاکی از بررسی مفهوم و تجربه پدری در معدودی از مطالعات است. خسروی و همکاران (۱۴۰۲) در «ارزش‌های والدگری، والد خوب از منظر فرزندان و فرزند ایده‌آل از منظر والدین: یک مطالعه کیفی» برای ویژگی‌های والد خوب پنج ویژگی اصلی برخورداری از صفات اخلاقی و انسانی (شامل فداکاری و از خودگذشتگی، صمیمیت و همدلی، مهربانی و محبت، اعتماد و صداقت، و عدالت)، تأمین نیازهای مادی و معنوی (شامل تأمین امنیت روانی و عاطفی، تأمین نیازهای مادی خانواده، پذیرش و عشق بی‌قید و شرط، در دسترس بودن و حمایت‌گری)، برخورداری از مهارت‌های ارتباطی مناسب (شامل مهارت‌های ارتباطی درون‌خانوادگی، مهارت‌های ارتباطی با دیگران)، آگاه و مدبر (شامل راهنما و راهبر، فعال

1. Weaver, M. S.

و روزآمد، انعطاف‌پذیر، مدیر و مدبر، آموزگار، آگاه، مقتدر و قاطع (اقتدار داشتن، مقاوم و مستحکم، اعمال تشویق و تنبیه متناسب، رفتار غیرمستبد) را شناسایی کردند.

زارع و همکاران (۱۴۰۰) در «باورهای والدگری در نمونه‌ای از مادران ایرانی» باورهای مادران ایرانی از یک پدر خوب را در ده مقولهٔ مهربان و هم‌زمان باجذبه بودن، ارزش و احترام قائل شدن برای جایگاه مادر، وقت گذاشتن با کودک، مهربانی و محبت نسبت به فرزند، بی‌تفاوت نبودن نسبت به کودک، رفتار کردن به گونه‌ای که بچه‌ها از او نترسند، فراهم کردن امکانات مالی و رفاهی برای خانواده، صبور و باحوصله، حامی خوب و قابل اتکا برای کودک، عاقل و منطقی بیان کردند.

ابوالقاسمی فر (۱۳۹۸) در «کشف تجربهٔ مردان ایرانی از گذار به مرحلهٔ پدری» با مصاحبهٔ عمیق نیمه‌ساختاریافته با ۳۱ نفر از مردان ساکن تهران که به تازگی و برای اولین بار صاحب فرزند شده بودند، پنج مضمون شامل سیر روند والدی، نقش پدری، ساختار زوج و خانواده، بعد اجتماعی پدر شدن و مفاهیم و تعاریف پدری را که بیانگر جوهرهٔ «تجربهٔ پدر شدن» در مردان ایرانی است، استخراج نمود.

اسدی و همکاران (۱۳۹۴) در «تبیین شاخص‌های والدگری موفق دورهٔ نوجوانی در نمونه‌هایی از خانواده‌های ایرانی: یک مطالعهٔ کیفی» قدردانی، دلگرم کردن، صمیمیت، ارتباط مثبت، هدایت، مسئولیت، عدالت، نظارت، کنترل، مراقبت و رشددهنده بودن، و الگو بودن را به عنوان شاخص‌های والدگری موفق شناسایی نمودند.

اسکندری و همکاران (۱۳۹۴ الف)، در «تجربهٔ زیستهٔ پدری در مردان ایرانی: یک مطالعه پدیدارشناسی» در مصاحبهٔ عمیق با ۱۷ نفر از مردان ساکن شهر قم که برای اولین بار پدری را تجربه می‌کردند، تجربهٔ زیستهٔ مردان از پدر شدن را در پنج درونمایه اصلی شامل تحول و دگرگونی، رضایت و خرسندی، تناقض و دوگانگی، چالش و نگرانی، خواسته‌ها و انتظارات تبیین نمودند. مردان با تولد فرزند ورود به مرحله‌ای جدید از زندگی، تکامل فردی و اجتماعی، اولویت یافتن فرزند و تغییر نگرش نسبت به همسر را تجربه می‌کردند. فرزند منشأ افتخار، عشق و شادی و موجب بهبود شرایط شغلی و اقتصادی، ارتقاء جایگاه اجتماعی پدر و استحکام خانواده برای پدران محسوب می‌شد. داشتن تفکر مدرن و رفتار سنتی، ایجاد محدودیت یا آزادی، اهمیت یا

بی‌اهمیتی جنسیت فرزند، گسترش یا محدودیت ارتباطات اجتماعی، دریافت‌های متناقض مردان از پدر شدن بودند. دور شدن از خود، ناکفایتی حمایت‌های موجود، انجام وظایف پدری، انزوای مرد در خانه و مسائل مرتبط با فرزند چالش‌هایی بودند که موجب نگرانی پدران می‌شدند. پدران از جامعه انتظار حمایت و از همسر خود انتظار درک بیشتر داشتند.

اسکندری و همکاران (۱۳۹۴ ب)، در «تبیین مفهوم پدری بر اساس درک و تجربه مردان ایرانی: یک مطالعه کیفی» با مصاحبه عمیق با ۱۷ نفر از مردان ساکن شهر قم، نوزده مضمون، چهار تم فرعی و دو تم اصلی استخراج نمودند. دو تم اصلی شامل مفهوم پدری و الزامات پدری و چهار تم فرعی شامل تعریف پدری، دلایلی برای پدر شدن، کسب صفات و ویژگی‌ها و ایفای نقش و مسئولیت‌ها استخراج نمودند. تعریف پدری از سه مضمون صاحب فرزند شدن، مسئولیت، ایجاد تکیه‌گاهی برای خانواده تشکیل شده است. پاسخ به نیازهای درونی، تمایل به دوام و بقا، محرک‌های اجتماعی، مضمون دلایلی برای پدر شدن را شکل داده‌اند. دارای دانش پدری، مدیر و مدبر، خوش اخلاق، باگذشت و فداکار، باایمان، صبور و پرتلاش، مضمون کسب صفات و ویژگی‌ها را تشکیل داده‌اند. مضمون ایفای نقش‌ها و مسئولیت‌ها نیز از پذیرش نقش پدری، حضور در کنار خانواده، حمایت از خانواده، مشارکت در امور خانواده، تامین سلامت فرزند، تربیت فرزند، خودمدیریتی و خودمراقبتی تشکیل شده است.

پژوهش‌های خارجی نیز به بررسی تعریف پدری خوب پرداخته‌اند. لین^۱ و همکاران (۲۰۲۳) برای پاسخ به این پرسش که آیا معنای والد ایده‌آل از دیدگاه والدین در کشورها و طبقات اجتماعی مختلف متفاوت است، از سوالات باز برای بررسی باورها و انتظارات والدین ایده‌آل در بین ۸۳۵۷ مادر و ۳۵۱۷ پدر از ۳۷ کشور استفاده کردند. نتایج نوع خاصی از باورهای والدین ایده‌آل را در پنج منطقه فرهنگی مشخص کرد: مهم‌ترین مضامین برای والدین آسیایی «مسئول بودن و تمرکز بر خانواده/فرزند» برای والدین آفریقایی «مسئول بودن و تمرکز بر رفتار مناسب» و برای والدین هیسپانیک-ایتالیایی «محبت و مسئولیت» بود. برای دو گروه آخر که شامل کشورهای غربی بودند، هر چند که مهم‌ترین مضامین «محبت و صبر» بودند، اما تفاوت‌هایی به این

1. Lin, G. X.

صورت وجود داشت که والدین انگلیسی‌زبان، اتحادیه اروپا و روسیه بر «مراقبت» تأکید می‌کردند، در حالی که والدین فرانسه‌زبان برای «شنونده بودن» ارزش قائل بودند.

در پژوهش لو کریکیو و همکاران (۲۰۱۹)، ۳۰ مادر دو مضمون اصلی نظم و محبت را به عنوان ویژگی‌های یک والد خوب بیان کردند. مضمون نظم شامل چهار زیرمضمون قوانین رفتاری، تهدیدات تنبیه، ثبات و احترام به دیگران است و مضمون محبت نیز از سه زیرمضمون زمان کافی، کودک محوری و استقلال و خودمختاری تشکیل شده است.

ایو^۱ و همکاران (۲۰۱۴) در مصاحبه با ۱۹ متخصص باتجربه در زمینه ارزیابی صلاحیت والدگری دریافتند متخصصان بر روی شش ویژگی بینش، تمایل و توانایی، نیازهای روزمره در برابر نیازهای پیچیده و درازمدت، نیازهای کودک قبل از نیازهای خود، تقویت دل‌بستگی و ثبات در برابر انعطاف به عنوان صفات یک والد خوب توافق نظر دارند.

بر اساس پژوهش پدرس^۲ (۲۰۱۲)، برای مادران، مادری خوب از فرزندپروری خوب متمایز است و شامل توجه به جزئیاتی است که منجر به تلاش‌هایی محدودگرانه برای کنترل مشارکت پدران می‌شود. برای پدران، پدری خوب و فرزندپروری خوب یکسان است. به هر حال با وجود مراقبت نسبتاً کم از کودک، پدران احساس می‌کنند هر زمان که بخواهند درگیر پدری شوند، با کودکان سازگار خواهند شد. آنها اشتغال یا محدودگری مادرانه را به عنوان موانعی در برابر فرزندپروری خوب نمی‌دانند، اما نقش خود را با وجود تفاوت در نوع و میزان مراقبت‌های ارائه شده، به همان اندازه تأثیرگذار می‌دانند.

سامرز^۳ و همکاران (۲۰۰۶) برای فهم این که پدران کم‌درآمد دارای فرزند خردسال، چه درکی از نقش پدری دارند، در مطالعه‌ای روی ۵۷۵ پدر که فرزند دو ساله داشتند، درباره اعتقاد آنان درباره پدری خوب، چهار نوع نقش گسترده فراهم کردن محیط پایدار (مانند کسب درآمد، حضور احساسی و فیزیکی)، آموزش (مانند راهنمایی کردن، آشنا کردن فرزندان خود با جهان)، تعامل فیزیکی (مانند بازی کردن، مراقبت)، و حمایت عاطفی (مانند ارائه عشق، ایجاد اعتماد به نفس) را شناسایی کردند.

1. Eve, P. M.
2. Pedersen, D. E.
3. Summers, J. A.

مورمن و فلویید^۱ (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای روی ۳۷۴ نفر از مردانی که حداقل یک فرزند داشتند، بیست مقوله‌الگو بودن، کنترل، عشق، تأمین‌کنندگی، فداکاری، در دسترس بودن، بخشش، شونده بودن، آموختن دانش و مهارت‌های خود به فرزند، عشق به خداوند و آموختن آن به فرزند، مشارکت، محافظت، انضباط، در دسترس بودن عاطفی، محبت، ارتباط خوب با مادر، دادن آزادی به طور مناسب، دوست، اعتراف به اشتباهات، و مورد تأیید فرزند بودن را به عنوان ویژگی‌های پدر خوب استخراج کردند.

در جمع‌بندی پژوهش‌های پیشین می‌توان گفت در بررسی‌های صورت گرفته توسط محقق، پژوهش‌های داخلی به مطالعه مفهوم و تجربه پدری پرداخته‌اند و مفهوم پدری فقط از دید پدران مطالعه شده است و مطالعه‌ای روی ویژگی‌های پدری خوب یافت نشد. از این رو پژوهش حاضر به دنبال شناسایی ویژگی‌های پدری خوب بوده است و به این منظور دیدگاه زنان و مردان را در گروه‌های مختلف والدین، متأهلان بدون فرزند و مجردان در سن ازدواج مطالعه نموده است تا بتواند با در نظر گرفتن دیدگاه‌های مختلف، با دستیابی به فهمی جامع از تعاریف موجود، گامی در جهت زمینه‌سازی برای ارائه الگو و تعریفی مناسب از نقش پدری، متناسب با شرایط امروز جامعه ایران بردارد، به طوری که نتایج مطالعه قابل استفاده در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای والدین امروز و هم‌چنین والدین آینده باشد. به این ترتیب وجه تمایز پژوهش حاضر در مقایسه با مطالعات پیشین اولاً شناسایی ویژگی‌های پدری خوب از دیدگاه مشارکت‌کنندگان است؛ ثانیاً برای شناسایی ویژگی‌های پدری خوب، دیدگاه‌های مردان و زنان را توأمان در نظر گرفته است؛ ثالثاً علاوه بر پدران و مادران، با متأهلان بدون فرزند و مجردان در سن ازدواج نیز مصاحبه نموده است، و به دنبال پاسخ به این پرسش بوده است که پدر خوب از دیدگاه پدران، مادران، مردان و زنان متأهل بدون فرزند و دختران و پسران مجرد در سن ازدواج چه ویژگی‌هایی دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد پدیدارشناسی انجام شده است. جامعه هدف پدران و مادران، زنان و مردان متأهل بدون فرزند، و دختران و پسران مجرد در سن ازدواج ساکن شهر تهران بوده‌اند.

1. Morman, M. T. & Floyd, K.

مشارکت کنندگان به صورت هدفمند و با در نظر گرفتن معیار حداکثر تنوع از نظر ویژگی‌هایی از قبیل سن، تحصیلات، طبقه اجتماعی- اقتصادی و تعداد فرزند انتخاب شده‌اند. شرایط ورود به مطالعه برای زنان و مردان متأهل شامل عدم فوت و طلاق والدین و پرورش در خانواده دو والدی قبل از ازدواج^۱، و برای زنان و مردان مجرد شامل قرار داشتن در سن ازدواج^۲ (برای دختران ۱۵ تا ۴۰ سال و برای پسران ۲۰ تا ۴۰ سال) در زمان انجام پژوهش، عدم فوت و طلاق والدین و زندگی در خانواده دووالدی^۳ در زمان انجام پژوهش بوده است.

اطلاعات با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شده و تعیین روز و ساعت و مکان مصاحبه بر اساس انتخاب مشارکت کنندگان و مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۴۰ تا ۶۰ دقیقه بوده است. در ابتدای هر مصاحبه توضیحات کامل درباره موضوع پژوهش به مشارکت کننده ارائه شده و به او اطمینان خاطر داده شده که مشخصات و صحبت‌های او کاملاً محرمانه نزد پژوهشگر باقی خواهد ماند و در صورت نقل صحبت‌ها در گزارش پژوهش، فقط از یک کد، بدون ذکر نام او، استفاده خواهد شد. از مشارکت کننده برای ضبط مصاحبه اجازه گرفته شده و هم‌چنین او مجاز بوده هر زمان که مایل باشد ضبط مصاحبه را متوقف نماید و با ایجاد اطمینان خاطر از او درخواست شده که هر آنچه در ذهن دارد آزادانه بیان نماید. به این ترتیب کسب رضایت آگاهانه و حفظ محرمانگی از جمله ملاحظات اخلاقی رعایت شده در پژوهش بوده است. سؤالات مصاحبه حول ویژگی‌های پدر خوب بوده است و سؤالاتی نظیر چه تعریفی از پدر خوب دارید؟ یک پدر خوب چه صفاتی دارد؟ یک پدر خوب چه رفتارهایی دارد؟ رابطه پدر خوب با فرزندش چگونه است؟ نمونه‌ای از سؤالات مصاحبه بوده است.

۱. این شرط به دلیل تأثیر احتمالی تجارب زندگی در خانواده تک‌والدی بر باورهای فرد در زمینه نقش والدین و ویژگی‌های والد خوب در نظر گرفته شده است.

۲. بر اساس آمارهای ازدواج ارائه شده در سالنامه آماری ۱۳۹۷ سازمان ثبت احوال، در سال ۱۳۹۷، ۹۰٫۴٪ زنان بین ۱۵ تا ۴۰ سالگی و ۸۹٫۱٪ مردان بین ۲۰ تا ۴۰ سالگی ازدواج کرده‌اند. بر این مبنا سن ازدواج برای دختران مجرد ۱۵ تا ۴۰ سال و برای پسران مجرد ۲۰ تا ۴۰ سال در نظر گرفته شده است.

۳. این شرط به دلیل تأثیر احتمالی تجارب زندگی در خانواده تک‌والدی بر باورهای فرد در زمینه نقش والدین و ویژگی‌های والد خوب در نظر گرفته شده است.

فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

نمونه گیری تا زمان رسیدن به اشباع داده‌ها یعنی تکراری شدن مقولات و زیرمقولات حاصل از کدگذاری مصاحبه‌ها در هر گروه از مشارکت کنندگان ادامه یافته است و برای اطمینان از رسیدن به اشباع، پس از تکراری شدن کدها، در هر گروه با ۲ نفر دیگر نیز مصاحبه شده است. بر این اساس در مجموع با ۹۰ نفر شامل ۴۵ مرد (۲۳ پدر، ۸ مرد متأهل بدون فرزند، ۱۴ پسر مجرد) و ۴۵ زن (۲۱ مادر، ۱۰ زن متأهل بدون فرزند و ۱۴ دختر مجرد) مصاحبه شده است. مشخصات مشارکت کنندگان به تفکیک شش گروه در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱- مشخصات مشارکت کنندگان

مشارکت کننده	سن	مدت متأهل	تعداد فرزند	تحصیلات	شغل	مشارکت کننده	سن	مدت متأهل	تعداد فرزند	تحصیلات	شغل
مادران						پدران					
پدر-۱	۳۴	۹	۲	دکتری	استاد دانشگاه	مادر-۱	۴۰	۱۴	۲	فوق لیسانس	فرهنگی
پدر-۲	۳۰	۶	۲	پنجم ابتدایی	رفتگر	مادر-۲	۵۹	۱۰	۱	لیسانس	خانه‌دار
پدر-۳	۳۰	۷	۱	لیسانس	دانشجو	مادر-۳	۳۰	۱۱	۲	دیپلم	خانه‌دار
پدر-۴	۶۵	۴۶	۴	ابتدایی	راننده	مادر-۴	۳۰	۱۳	۳	دیپلم	خانه‌دار
پدر-۵	۳۸	۱۱	۱	دیپلم	لباس فروش	مادر-۵	۳۹	۱۰	۲	فوق لیسانس	خانه‌دار
پدر-۶	۵۹	۳۶	۳	پنجم ابتدایی	راننده	مادر-۶	۳۲	۱۰	۱	فوق دیپلم	خانه‌دار
پدر-۷	۳۵	۱۰	۱	دیپلم	آزاد	مادر-۷	۳۱	۱۶	۲	حوزوی	خانه‌دار
پدر-۸	۳۲	۶	۱	لیسانس	دیبر	مادر-۸	۳۶	۱۲	۲	سیکل	خانه‌دار
پدر-۹	۳۹	۱۱	۲	دیپلم	آزاد	مادر-۹	۲۹	۷	۱	لیسانس	خانه‌دار
پدر-۱۰	۴۱	۱۵	۲	فوق لیسانس	کارمند	مادر-۱۰	۳۶	۱۲	۱	فوق دیپلم	خانه‌دار
پدر-۱۱	۴۲	۱۱	۲	دیپلم	تعمیر موبایل	مادر-۱۱	۳۲	۱۳	۲	لیسانس	مهندس
پدر-۱۲	۲۹	۳	۱	فوق دیپلم	باربر	مادر-۱۲	۳۰	۱۱	۲	فوق لیسانس	دانشجو
پدر-۱۳	۳۹	۱۸	۲	دیپلم	تعمیر موبایل	مادر-۱۳	۳۸	۱۲	۲	فوق لیسانس	خانه‌دار
پدر-۱۴	۳۵	۷	۱	لیسانس	کارمند	مادر-۱۴	۴۵	۲۶	۳	فوق لیسانس	فعال فرهنگی
پدر-۱۵	۴۰	۱۱	۲	فوق لیسانس	کارمند	مادر-۱۵	۳۵	۱۵	۱	دیپلم	خانه‌دار
پدر-۱۶	۳۰	۵	۱	سیکل	طلافروش	مادر-۱۶	۴۱	۱۴	۲	لیسانس	خانه‌دار
پدر-۱۷	۴۰	۱۴	۲	دیپلم	آزاد	مادر-۱۷	۴۴	۲۰	۲	فوق لیسانس	خانه‌دار
پدر-۱۸	۳۵	۱۰	۲	دیپلم	آزاد	مادر-۱۸	۴۴	۲۳	۱	دکتری	استاد دانشگاه
پدر-۱۹	۳۸	۱۲	۲	دیپلم	آزاد	مادر-۱۹	۵۴	۳۷	۳	لیسانس	فرهنگی
پدر-۲۰	۴۲	۱۴	۲	سیکل	از کار افتاده	مادر-۲۰	۵۱	۲۵	۲	فوق لیسانس	فرهنگی
پدر-۲۱	۳۸	۱۴	۲	دیپلم	راننده	مادر-۲۱	۴۲	۱۶	۲	فوق لیسانس	کارمند
پدر-۲۲	۴۰	۱۴	۲	دیپلم	مؤسسه خیریه	زنان متأهل بدون فرزند					
پدر-۲۳	۴۵	۱۰	۲	فوق لیسانس	مهندس	خانم متأهل-۱	۲۸	۵	۰	لیسانس	خانه‌دار
						مردان متأهل بدون فرزند					
آقای متأهل-۱	۳۶	۱	۰	لیسانس	کارمند	خانم متأهل-۲	۲۷	۱	۰	لیسانس	خانه‌دار
آقای متأهل-۲	۳۱	۵	۰	فوق دیپلم	آزاد	خانم متأهل-۳	۳۰	۴	۰	دکتری	دانشجو
آقای متأهل-۳	۳۲	۵	۰	حوزوی	طلبه	خانم متأهل-۴	۲۱	۱	۰	فوق دیپلم	مدرس
آقای متأهل-۴	۲۱	۱	۰	لیسانس	آزاد	خانم متأهل-۵	۲۴	۲	۰	لیسانس	دانشجو
آقای متأهل-۵	۳۰	۳	۰	لیسانس	موبایل فروش	خانم متأهل-۶	۳۶	۱	۰	فوق لیسانس	مهندس
آقای متأهل-۶	۲۹	۶	۰	سیکل	خدمات	خانم متأهل-۷	۱۹	۲	۰	سیکل	خانه‌دار
آقای متأهل-۷	۳۷	۹	۰	دیپلم	آزاد	خانم متأهل-۸	۱۶	۱	۰	حوزوی	طلبه
آقای متأهل-۸	۳۳	۶	۰	لیسانس	موبایل فروش	خانم متأهل-۹	۱۸	۳	۰	حوزوی	طلبه
						خانم متأهل-۱۰	۲۴	۳	۰	فوق لیسانس	فروشنده

مشارکت‌کننده	سن	مدت تاهل	تعداد فرزند	تحصیلات	شغل	مشارکت‌کننده	سن	مدت تاهل	تعداد فرزند	تحصیلات	شغل
بسران مجرد در سن ازدواج						دختران مجرد در سن ازدواج					
آقای مجرد-۱	۲۸	۰	۰	لیسانس	آزاد	خانم مجرد-۱	۲۱	۰	۰	فوق‌دیپلم	دانشجو
آقای مجرد-۲	۲۸	۰	۰	دیپلم	سوپر مارکت	خانم مجرد-۲	۳۵	۰	۰	دکتری	کارمند
آقای مجرد-۳	۲۳	۰	۰	سیکل	سرباز	خانم مجرد-۳	۱۷	۰	۰	کلاس دهم	محصل
آقای مجرد-۴	۳۰	۰	۰	حوزوی	طلبه	خانم مجرد-۴	۲۱	۰	۰	لیسانس	دانشجو
آقای مجرد-۵	۲۰	۰	۰	دیپلم	دانشجو	خانم مجرد-۵	۲۷	۰	۰	دیپلم	دیگار
آقای مجرد-۶	۲۹	۰	۰	دیپلم	نظامی	خانم مجرد-۶	۲۷	۰	۰	حوزوی	طلبه
آقای مجرد-۷	۲۱	۰	۰	دیپلم	دانشجو	خانم مجرد-۷	۲۱	۰	۰	دیپلم	دانشجو
آقای مجرد-۸	۲۶	۰	۰	لیسانس	انجام پروژه	خانم مجرد-۸	۲۸	۰	۰	فوق‌لیسانس	کارمند
آقای مجرد-۹	۲۲	۰	۰	لیسانس	دانشجو	خانم مجرد-۹	۲۴	۰	۰	فوق‌لیسانس	دانشجو
آقای مجرد-۱۰	۲۰	۰	۰	دیپلم	دانشجو	خانم مجرد-۱۰	۲۸	۰	۰	فوق‌لیسانس	دانشجو
آقای مجرد-۱۱	۲۰	۰	۰	دیپلم	آزاد	خانم مجرد-۱۱	۳۱	۰	۰	فوق‌لیسانس	دانشجو
آقای مجرد-۱۲	۳۱	۰	۰	دیپلم	آزاد	خانم مجرد-۱۲	۲۵	۰	۰	لیسانس	دانشجو
آقای مجرد-۱۳	۲۸	۰	۰	لیسانس	آزاد	خانم مجرد-۱۳	۱۵	۰	۰	کلاس نهم	محصل
آقای مجرد-۱۴	۲۳	۰	۰	دیپلم	آزاد	خانم مجرد-۱۴	۱۶	۰	۰	کلاس دهم	محصل

برای تحلیل مصاحبه‌ها پس از هر مصاحبه، پیاده‌سازی با تبدیل فایل صوتی به فایل متنی انجام شده و سپس با به‌کارگیری تکنیک تحلیل محتوای تلخیصی کدگذاری شده است. در این تکنیک تلاش می‌شود متن به گونه‌ای تلخیص شود که نه تنها محتوای اصلی و معنایی آن حفظ شود و یک چهارچوب معنایی و بیانگر از متن باقی بماند، بلکه مواد حشو و هم‌پوش کنار گذاشته شوند. برای این منظور از طریق رویه‌های تقلیل، نقل معنایی و تعمیم، عبارت‌هایی که در یک سطح تحلیلی با یکدیگر هم‌پوشانی دارند، کنار گذاشته می‌شود تا امکان ایجاد مقوله‌های استقرایی فراهم شود. به این ترتیب در این فرایند مقوله‌های فرعی هم‌پوش در یک سطح تحلیلی در قالب مقوله‌های اصلی جمع می‌شوند و حتی با بازتعریف مقوله‌های اصلی و بازنگری در آن‌ها می‌توان فرایند تقلیل را هم‌چنان ادامه داد (میرزایی، ۱۳۹۵). بر این مبنای تحلیل داده‌ها ابتدا متن مصاحبه در راستای پاسخ به پرسش پژوهش به گزاره‌های معنادار تقسیم شده و کدهای اولیه به گزاره‌ها نسبت داده شده است. سپس کدهای اولیه بر اساس شباهت و تفاوت مفهومی دسته‌بندی و زیرمقوله‌ها تشکیل شده است. در مرحله بعد نیز زیرمقوله‌ها دسته‌بندی شده و مقوله‌ها مشخص شده است. حاصل کدگذاری مصاحبه‌ها ۱۷۶۵ کد اولیه بوده که پس از حذف موارد تکراری و دسته‌بندی، با در نظر گرفتن شباهت‌ها و تفاوت‌ها، کدها در ۴۰ زیرمقوله دسته‌بندی شده‌اند و سپس زیرمقوله‌ها در قالب ۱۲ مقوله قرار گرفته که ویژگی‌های پدری خوب از دیدگاه مشارکت‌کنندگان را بیان می‌کند.

به منظور تضمین اعتبار پژوهش معیارهای چهارگانه لینکلن و گوبا^۱ برای ارزیابی مطالعات کیفی مورد استفاده قرار گرفته است. در پژوهش حاضر برای تضمین باورپذیری تلاش شده است گردآوری و تحلیل داده‌ها فارغ از تعصب و ذهنیات پیشین محقق انجام گیرد. هم‌چنین حاصل مرحله تحلیل داده‌ها یعنی زیرمقوله‌ها و مقوله‌ها به چند نفر از شرکت‌کنندگان ارائه شد و از آنان درخواست شد تا نظرات خود را درباره میزان صحت و مطابقت نتایج با دیدگاه خود درباره پدری خوب بیان کنند. علاوه بر این مقوله‌ها، زیرمقوله‌ها، کدهای اولیه و نقل‌قول‌ها نیز از نظر مطابقت با هم توسط دو نفر از متخصصین بررسی شده است. در راستای افزایش انتقال‌پذیری، حداکثر تنوع در انتخاب مشارکت‌کنندگان، بیان مشخصات آنان و مقایسه یافته‌های پژوهش با نتایج سایر پژوهش‌ها صورت گرفته است. برای افزایش اطمینان‌پذیری پژوهش، محقق مراحل گردآوری و تحلیل داده‌ها را به طور کامل توضیح داده است. هم‌چنین مراحل مختلف کدگذاری داده‌ها را بیان نموده و جزئیات مراحل گردآوری و تحلیل داده‌ها شامل متن مصاحبه‌ها و کدهای مربوط به هر مصاحبه، جداول خلاصه‌سازی کدها در قالب زیرمقوله‌ها و مقوله‌ها و شواهد مربوط به هر مقوله مستندسازی شده است تا در صورت لزوم قابل پیگیری و بازبینی توسط محققین دیگر باشد. برای افزایش تأییدپذیری نیز محقق برای خنثی بودن پرسش‌های مصاحبه و پرهیز از هدایت مشارکت‌کننده به پاسخگویی در مسیری خاص، دور ماندن از پیش‌داوری‌ها و دانش قبلی در تحلیل داده‌ها و نیز ارائه مجموعه‌ای غنی از داده‌ها در قالب شواهد مقولات ارائه شده تلاش کرده است.

یافته‌های پژوهش

بر اساس تحلیل انجام شده در پاسخ به پرسش پژوهش مبنی بر شناسایی ویژگی‌های پدری خوب، دوازده ویژگی «الگوی پسندیده»، «رشددهندگی همه‌جانبه»، «تعامل سازنده با فرزند»، «کارگزاری متعهدانه»، «تعامل شایسته با مادر»، «پشتوانگی مستدام»، «عطوفت مهرورزانه»، «رفاقت صمیمانه»، «مدیریت مدبرانه»، «استعدادپروری شناخت محور»، «امنیت‌بخشی آرامش‌گرانه» و «اقتدار مهربانانه» برای پدری خوب استخراج شده است. در ادامه برای هر ویژگی، جدول

1. Lincoln, Y. S., & Guba, E. G.

زیرمقوله‌ها و کدهای اولیه آمده است و ویژگی همراه با نمونه‌هایی از صحبت‌های مشارکت‌کنندگان توضیح داده شده است.

الگوی پسندیده

ویژگی «الگوی پسندیده» اشاره به الگو بودن پدر برای فرزند دارد، الگویی که علاوه بر این که واجد خصوصیات مثبت است، به دلیل مطابقت گفتار و رفتار، مقبول و مورد پسند واقع شده و فرزند با پذیرش پدر به عنوان الگو، در عمل از او پیروی می‌کند. «الگوی پسندیده» از سه زیرمقوله «سلامت و خوش اخلاقی»، «تدین» و «انطباق حرف و عمل» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «الگوی پسندیده»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
الگوی پسندیده	سلامت و خوش اخلاقی	سخاوتمند، روحیه‌بخش، شوخ‌طبع، بانشاط، سالم، شجاع، آرام، اخلاق و رفتار اسلامی، مقاوم بودن در مواجهه با مشکلات، منظم، تمیز، شاد، مؤدب، متین در گفتار، پراورزی، باحوصله، اخلاق‌مدار، امیدوار، مثبت‌اندیش، دقیق، شجاع، شکرگزار، مقاوم، صادق، رازدار، گشاده‌رو، بداخلاق نبودن، متعهد به خانواده، منعطف، اهل گذشت، فداکار، متواضع، اهل مدارا، انتقادپذیر، مسلط بودن بر خود در هنگام خشم، خوش‌برخورد، صبور، قدرشناس، خوش‌اخلاق بودن، باانصاف، منطقی، مهمان‌پذیر، بانگیزه، بخشنده، بااخلاق، متانت رفتاری، اخلاق خوب، دیکتاتور نبودن، ازخودگذشتگی داشتن، گشاده‌رویی، خوشرو بودن، مدارا، خودرأی نبودن، تعادل در سهل‌گیری و سخت‌گیری، فعال، رفتار تحکمی نداشتن، توان کنترل غم، پویا بودن، توان غلبه بر ترس و نگرانی، توان کنترل خشم، مورد احترام اطرافیان، ایثارگر
	تدین	تأمین رزق حلال، مذهبی بودن، توجه به حلال و حرام، مسلمان، باتقوا، متدین، بالیمان، مؤمن، عمل به دستورات دین، معتقد به اهل بیت علیهم‌السلام، عمل به روایات، عمل به قرآن، خداترس
	انطباق حرف و عمل	درست رفتار کردن برای الگوپذیری فرزند، آموختن رفتارهای درست به فرزند با رفتار درست خود، اصلاح و تربیت خود، عمل به قول داده شده به فرزند، رفتار درست با فرزندان، عمل به توصیه‌ها به فرزند

«سلامت و خوش اخلاقی» از ویژگی‌های پدری خوب بوه است. مؤدب و متین در گفتار و رفتار، پرانرژی، شاد و بانشاط، روحیه بخش، امیدوار، مثبت اندیش، منظم و دقیق، شجاع، شکر گزار، مقاوم، سخاوتمند، صادق، رازدار، گشاده رو، باگذشت، فداکار، متعهد، متواضع، اهل مدارا، انتقادپذیر، خوش برخورد، منعطف، صبور، قدرشناس، باانصاف، باحوصله، منطقی و مسلط بودن بر خود در هنگام خشم از جمله مهم ترین ویژگی‌های مورد اشاره در این زمینه بوده است. «اخلاق خیلی مهمه، خوش اخلاقی شرط اصلیه به نظرم، چون بچه هر اخلاق و صفتی از پدرش بینه، همون رو یاد می‌گیره، پدری که صداقت داره، بچه‌ش هم راستگو می‌شه.» (پدر-۸).

«تدین» ویژگی دیگر پدر خوب بیان شده است. مشارکت کنندگان در این زمینه به مواردی از قبیل تقید به حلال و حرام، مسلمان، عامل به دستورات خداوند و اهل بیت علیهم السلام، باایمان و باتقوا بودن اشاره کرده‌اند. «رعایت حلال و حرام و مؤمن و باتقوا بودن خیلی اهمیت داره، هم از این جهت که پدری که باایمانه، حواسش هست که پول حلال برای زن و بچه‌ش بیاره، هم از این جهت که بچه‌ها از اون ایمان و تقوای پدر تأثیر می‌پذیرن.» (مادر-۶).

«انطباق حرف و عمل» ویژگی دیگر پدری خوب از دیدگاه مشارکت کنندگان بوده است و در این زمینه مواردی از جمله درست رفتار کردن برای الگوپذیری فرزند، تربیت فرزند با رفتار درست خود، اصلاح و تربیت خود و پای بندی شخصی به توصیه‌ها به فرزند بیان شده است. «یه پدر خوب باید الگو باشه برای فرزندش، پس اول باید خودش رو تربیت بکنه. ما از تربیت خودمون غافل هستیم، ما اول باید خودمون رو تربیت بکنیم، تا بعد ناخود آگاه اون رو منتقل کنیم به فرزندمون. اگر من تربیت نشم و به آنچه به فرزندم می‌گم، خودم عمل نکنم، بچه‌م ناخود آگاه احساس تناقض می‌کنه در رفتار و گفتار من و دیگه به حرف من اهمیتی نمی‌ده، چون دیگه اعتباری پیشش ندارم.» (آقای متأهل-۳).

رشددهندگی همه جانبه

ویژگی «رشددهندگی همه جانبه» اشاره به توجه، تلاش و وظیفه پدر برای رشد یافتن فرزند در ابعاد مختلف دارد. «رشددهندگی همه جانبه» از شش زیرمقوله «آگاهی و پیروی از اصول تربیتی»، «زمینه سازی برای رشد»، «تأمین نیازها و خواسته‌ها»، «پرورش خصایص مثبت»، «آموختن

مهارت‌ها» و «توجه، مراقبت و رسیدگی» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «رشددهندگی همه‌جانبه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
رشددهندگی همه‌جانبه	آگاهی و پیروی از اصول تربیتی	تعامل با فرزند متناسب با سن او، دغدغه داشتن نسبت به تربیت فرزندان، آگاه از مسائل تربیتی، کمک گرفتن از مشاور برای تربیت فرزند، مطالعه برای تربیت فرزند، برنامه‌ریزی برای تربیت فرزند، انتخاب و اجرای بهترین سبک فرزندپروری، مطالعه برای تعامل درست با فرزند، رفتار با فرزند طبق اصول علمی و تربیتی، هماهنگی پدر با مادر در امر تربیت، پرهیز از تنبیه بدنی فرزند، تغافل در برابر خطای فرزند، تحمیل نکردن خواسته‌های خود به فرزند، پرهیز از عصبانیت در رفتار با فرزند، تبعیض قائل نشدن بین فرزندان، پرهیز از ایراد گرفتن زیاد از فرزند، مقایسه نکردن فرزند با دیگران، سرزنش نکردن فرزند، توقع بیجا از فرزند نداشتن، پرهیز از تذکر و نصیحت مداوم، وابسته نکردن فرزند به خود، احساس عذاب وجدان به فرزند ندادن، پرهیز از محبت نابجا، پرهیز از خشونت نابجا، پرهیز از آزار دادن فرزند، زیر سؤال نبردن شخصیت فرزند، تحقیر نکردن فرزند، پرهیز از تصمیم‌گیری هیجانی در برابر خطای فرزند، تشویق و تنبیه به‌جا، برخورد یکسان با فرزندان، پرهیز از زورگویی و استبداد در تربیت فرزند، پرهیز از ضرب و شتم فرزند، پرهیز از راندن و طرد فرزند
	زمینه‌سازی برای رشد	مهیا کردن زمینه رشد و تعالی فرزند، کمک به فرزند برای دستیابی به کمال در ابعاد مختلف، فراهم کردن زمینه رشد فکری فرزند، کمک به رشد هویت جنسی فرزند، ایجاد زمینه رشد روحی فرزند، اهمیت دادن به رشد معنوی فرزند، فراهم کردن شرایط خوب برای رشد جسمی فرزند
	تأمین نیازها و خواسته‌ها	شناخت نیازهای فرزندان، پارک بردن فرزند، تفریح بردن فرزند، مسافرت بردن فرزند، تأمین نیازهای مالی فرزندان، تأمین خواسته‌های منطقی فرزند، تأمین نیازهای عاطفی فرزند، اهمیت و ارزش قائل شدن برای نیازهای فرزند، توجه به ابعاد مختلف نیازهای فرزند، اهمیت دادن به احساسات فرزند، تأمین نیازهای روانی فرزندان، فراهم کردن امکانات لازم برای فرزند، تأمین نیازهای تحصیلی و آموزشی فرزند

فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
	پرورش خصایص مثبت	تشویق فرزند، تربیت فرزند مسئولیت‌پذیر، تربیت فرزند بانشاط، تربیت فرزند ریسک‌پذیر، تقویت اعتماد به نفس در فرزند، تقویت عزت نفس در فرزند، حق انتخاب به فرزند دادن، انتقال صفات خوب به فرزند، اجازه اظهار نظر به فرزندان دادن، تربیت فرزندان منظم، تربیت فرزندان مستقل، کمک به فرزند برای پرورش خصایص خوب، تعریف کردن از ویژگی‌های خوب فرزند، تربیت فرزند آینده‌نگر، تربیت فرزند تلاشگر، تربیت فرزند صادق و درست‌کار، تقویت تعهد در فرزند، تقویت امیدواری فرزند
	آموختن مهارت‌ها	آموختن برنامه‌ریزی برای آینده به فرزند، تربیت فرزندان به عنوان همسر خوب در آینده، آماده کردن فرزند برای ایفای نقش‌های زندگی آینده، آموختن رفتارهای درست به فرزند، آموزش مهارت‌ها و موضوعات مورد نیاز زندگی آینده، آموختن رفتار درست در اجتماع به فرزند، آموختن تصمیم‌گیری درست به فرزند، مشارکت دادن فرزندان در کارهای مختلف، تربیت اقتصادی فرزندان، آموزش مسائل اقتصادی به فرزند، آموختن راه و رسم زندگی به فرزند، آموختن نحوه کسب درآمد به فرزند، آموختن مدیریت مالی به فرزند، آموختن راه درست مواجهه با خطاها به فرزند، آموختن غلبه بر مشکلات به فرزند، آموختن عشق‌ورزی به فرزند، آموختن حل مسئله به فرزند، آموختن مدیریت زمان به فرزند
	توجه، مراقبت و رسیدگی	مراقب وضعیت فرزند در جامعه، مراقب معاشرت و دوستان فرزند، کلاس بردن فرزندان، در جریان امور تحصیلی فرزندان بودن، پیگیر امور فرزندان، توجه به امور مختلف فرزندان، رسیدگی به فرزندان، بی تفاوت نبودن نسبت به بچه‌ها، توجه به مسائل فرزندان، اهتمام به حل مشکلات مختلف فرزندان، اهمیت دادن به فرزند در شرایط مختلف

«آگاهی و پیروی از اصول تربیتی» از ویژگی‌های مهم پدری خوب بوده است. دغدغه داشتن نسبت به تربیت فرزندان، آگاهی از مسائل تربیتی، کمک گرفتن از مشاور برای تربیت فرزند، مطالعه و برنامه‌ریزی برای تربیت فرزند، رفتار با فرزند طبق اصول علمی و تربیتی، هماهنگی پدر با مادر در امر تربیت، پرهیز از تنبیه بدنی، تغافل در برابر برخی خطاهای فرزند، تحمیل نکردن خواسته‌های خود به فرزند، تبعیض قائل نشدن بین فرزندان، زیر سؤال نبردن شخصیت فرزند، طرد

نکردن فرزند، پرهیز از تذکر مداوم و ایراد گرفتن زیاد از فرزند، مقایسه نکردن فرزند با دیگران، احساس عذاب وجدان به فرزند ندادن، وابسته نکردن فرزند به خود، پرهیز از زورگویی، استبداد و خشونت در تعامل با فرزند از موارد مختلف اشاره شده در این زمینه بوده است. "باید مطالعه داشته باشه برای تربیت فرزند تا اصول این کار رو بدون و تبعیت کنه. مثلاً به اصل مهم، هماهنگی پدر با مادر در تربیت، اگر این رو ندونه و رعایت نکنه، بچه دچار دوگانگی می‌شه و نمی‌دونه به حرف مادر گوش بده یا پدر؛ پس علم و آگاهی داشتن خیلی مهمه." (مادر-۶). "به نظر من پدر هم مثل مادر، در تربیت بچه خیلی تأثیر داره و این اشتباهه که می‌کن تربیت بچه به عهدهٔ مادره. یه پدر خوب باید سبک فرزندپروری درستی داشته باشه و واقعاً تربیت رو وظیفهٔ خودش بدونه و برای تربیت بچه‌ش تلاش کنه تا یک انسان خوب و مفید را پرورش کنه، هم برای خود بچه و هم برای جامعه." (خانم متأهل-۳).

«زمینه‌سازی برای رشد» ویژگی دیگر پدری خوب بیان شده است. مهیا کردن زمینه رشد و تعالی فرزند در زمینه‌های مختلف اخلاقی، روحی و فکری، کمک به رشد هویت جنسیتی فرزند و کمک به فرزند برای دستیابی به کمال در ابعاد مختلف زندگی از مهم‌ترین موارد در این زمینه بوده است. "باید به شرایطی رو فراهم کنه که بچه‌ش از نظر فکری بتونه رشد کنه." (مادر-۱۸). «تأمین نیازها و خواسته‌ها» از دیگر ویژگی‌های ذکر شده برای پدری خوب بوده است. شناخت نیازها، اهمیت و ارزش قائل شدن برای خواسته‌ها و نیازهای فرزندان در ابعاد مختلف، و تأمین نیازهای گوناگون مادی و غیرمادی آن‌ها از جمله نیاز به احترام، محبت، استقلال، تفریح و فراهم کردن امکانات لازم از مهم‌ترین مصادیق بیان شده بوده است. "سعی می‌کنه خواسته‌های منطقی بچه‌ش رو تأمین کنه و چیزایی که نیاز داره براش فراهم کنه، حالا این خواسته‌ها گاهی مادی هست و گاهی هم غیرمادی." (آقای مجرد-۹).

«پرورش خصایص مثبت» یکی دیگر از ویژگی‌های پدری خوب بوده است. تلاش برای پرورش ویژگی‌هایی از قبیل خوش اخلاقی، وظیفه‌شناسی، صداقت، مسئولیت‌پذیری، اعتماد به نفس، نظم، مثبت‌اندیشی، امیدواری، تلاش‌گری و آینده‌نگری از مهم‌ترین موارد بیان شده در این زمینه بوده است. "پدر باید تلاش کنه یک انسانی رو تربیت کنه که اخلاق و صفات خوب داشته باشه و نه اخلاق و صفات بد؛ مثلاً آدم صادق و درستکاری باشه، متعهد باشه، منظم و مرتب باشه،

اعتماد به نفس داشته باشه و خیلی چیزهای خوب دیگه که همه این‌ها لازمه که در وجود انسان از کودکی ایجاد بشه و به تدریج درونی بشه." (پدر-۱۴).

«آموختن مهارت‌ها» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. آموختن مهارت تصمیم‌گیری، رفتار صحیح در تعاملات اجتماعی، روش درست مواجهه با خطاها و حل مسئله، کسب درآمد و مدیریت اقتصادی، برنامه‌ریزی برای آینده و مهارت‌های لازم برای ایفای نقش همسری، از مصادیق بیان شده در زمینه آموختن مهارت‌ها بوده است. "از ابتدا بچه‌ها رو وارد اجتماع کنه، بهشون نحوه صحیح کسب درآمد رو یاد بده، چه پسر و چه دختر، نباید همه چیز رو حاضر و آماده بهشون بده، باید راه و رسم زندگی کردن را یادشون بده." (خانم مجرد-۹).

«توجه، مراقبت و رسیدگی» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. مشارکت کنندگان در این زمینه به مراقب از وضعیت فرزند در جامعه، مراقبت از معاشرت و دوستی‌های فرزند، مراقبت از سلامت جسمی، روانی و فکری فرزند، در جریان امور تحصیلی فرزند بودن، بی‌تفاوت نبودن و توجه، اهمیت دادن، پیگیری و رسیدگی به امور و مسائل گوناگون فرزند در شرایط مختلف اشاره کرده‌اند. "پدر خوب کسیه که غیر از این که بخواد نیاز روزمره اون فرزند رو مهیا بکنه، به همه چیز فرزندش اهمیت بده، به درس و مشقش، به این که با کی می‌آد و می‌ره، تو اوقات فراغتش چی کار می‌کنه، خلاصه باید همه چی رو زیر نظر داشته باشه." (پدر-۵).

تعامل سازنده با فرزند

ویژگی «تعامل سازنده با فرزند» بیان‌گر نوعی از ارتباط پدر با فرزند است که در راستای اهداف فرزندپروری و ایجاد فضای مطلوب برای تعامل مؤثر است. «تعامل سازنده با فرزند» از چهار زیرمقوله «گفت‌وگویی مؤثر با فرزند»، «همراهی همدلانه با فرزند»، «حفظ کرامت فرزند» و «اختصاص وقت برای ارتباط با فرزند» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «تعامل سازنده با فرزند»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
تعامل سازنده با فرزند	گفت‌وگویی مؤثر با فرزند	صحبت کردن با فرزندان، گفتگو با فرزندان، گفتگو با اعضای خانواده، شنونده خوب، گوش دادن به فرزند با توجه و تمرکز
	همراهی همدلانه با فرزند	کنار آمدن با فرزند، همدلی با فرزند، پذیرش اشتباهات فرزند، همراهی با

فرزندان، درک کردن فرزند	فرزند	
احترام به فرزند، حفظ کرامت فرزند در تعامل با او، رابطه توأم با احترام با فرزندان، احترام به تصمیمات فرزندان، احترام به نظرات فرزند	حفظ کرامت فرزند	
اختصاص وقت برای تعمیق روابط با فرزند، گذران وقت با خانواده، اختصاص وقت برای فرزندان، اختصاص وقت برای تعامل با فرزند، بازی کردن با فرزند، کتاب خواندن برای فرزند	اختصاص وقت برای ارتباط با فرزند	

«گفت‌وگویی مؤثر با فرزند» از ویژگی‌های مهم پدری خوب بوده است. صحبت کردن و گفتگو با فرزند، شنونده خوب بودن و گوش دادن به فرزند با توجه و تمرکز از مهم‌ترین موارد ذکر شده در این زمینه بوده است. "باید حرف‌شونو بشنوه، بشینه باهاشون صحبت کنه، درددلشون رو بشنوه، همه اینا کمک می‌کنه که رابطه خوبی با بچه‌هاش داشته باشه." (آقای متأهل-۲).

«همراهی همدلانه با فرزند» از دیگر ویژگی‌های پدری خوب بوده است. مشارکت کنندگان در این زمینه به همدلی با فرزند، کنار آمدن با او، پذیرش اشتباهات فرزند، همراهی با فرزند و درک کردن او در شرایط و سنین مختلف اشاره کرده‌اند. "باید همیشه همراه بچه‌ش باشه، طوری که بچه فاصله‌ای بین خودش و پدرش حس نکنه، توهر شرایطی، حتی اگر یه خطایی کرد، به مشکلی برخورد، باید باهاش همدلی کنه، اینطوری نباشه که بچه به خاطر فاصله سنی با پدر فکر کنه نمی‌تونه حرفشو به پدرش بزنه." (خانم مجرد-۵).

«حفظ کرامت فرزند» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. رابطه توأم با احترام با فرزند، احترام به نظرات، تصمیمات و خواسته‌های فرزند و حفظ کرامت فرزند در تعامل با او از مهم‌ترین مصادیق مورد اشاره بوده است. "باید به بچه احترام بگذاره، همیشه جوری با بچه تعامل کنه که کرامت بچه حفظ بشه." (مادر-۵).

«اختصاص وقت برای ارتباط با فرزند» از دیگر ویژگی‌های پدری خوب در زمینه تعامل مؤثر با فرزند بوده است. گذران وقت با فرزند از طریق فعالیت‌هایی از قبیل بازی کردن و کتاب خواندن، اختصاص وقت برای تعامل و تعمیق روابط با فرزند از جمله موارد بیان شده در این زمینه بوده است. "از هر فرصتی که پیش میاد برای تعامل با بچه استفاده کنه، در زمان استراحت و اوقات

فراغت برای بچه وقت بگذارد، برایش کتاب بخونه، باهاش بازی کنه و غیر از این هم یه وقت ویژه‌ای رو برای برقراری ارتباط با بچه اختصاص بده." (خانم مجرد-۱۲).

کارگزاری متعهدانه

ویژگی «کارگزاری متعهدانه» اشاره به انجام امور و مسئولیت‌های محوله، توأم با سخت‌کوشی، دلسوزی و تعهد دارد. «کارگزاری متعهدانه» از پنج زیرمقوله «اولویت‌بخشی به خانواده»، «مسئولیت‌پذیری»، «دلسوزی»، «سخت‌کوشی و تلاش» و «تأمین معاش» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «کارگزاری متعهدانه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
کارگزاری متعهدانه	اولویت‌بخشی به خانواده	در اولویت نهادن نیازهای خانواده، خانواده دوست، در اولویت قرار دادن خانواده، اهمیت دادن به خانواده، توجه ویژه به مسائل خانه، در اولویت قرار دادن رسیدگی به امورات منزل، رسیدگی به خانواده
	مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیری، احساس مسئولیت نسبت به فرزند، تعهد به ایفای مسئولیت‌های پدری
	دلسوزی	دلسوزی برای خانواده، دلسوز بودن نسبت به سرنوشت فرزند، انجام وظایف و کارها با دلسوزی، دلسوزی برای آینده فرزند، دلسوزی در انجام مسئولیت‌ها
	تلاش سخت‌کوشانه	تلاش برای ساخت زندگی بهتر، با پشتکار، پرتلاش، کاری بودن، سخت‌کوشی، تنبل نبودن
	تأمین معاش	تلاش برای آسایش خانواده، کوشش برای رفاه خانواده، تأمین نیازهای خانواده، تأمین معاش، تأمین رفاه و آسایش خانواده، تأمین آینده و رفاه فرزندان، مقتصد، تأمین نیازهای مادی خانواده، فراهم کردن امنیت اقتصادی برای خانواده، تلاش برای رفع نیازهای مالی خانواده

«اولویت‌بخشی به خانواده» از ویژگی‌های پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان در اولویت نهادن نیازهای خانواده، اهمیت دادن به خانواده، اهتمام و توجه ویژه به مسائل خانواده و رسیدگی به امورات منزل را لازمه پدری خوب دانسته‌اند. "یه پدر خوب باید اولویتش خانواده‌ش باشه، در درجه اول به فکر مسائل و نیازهای خانواده‌ش باشه." (مادر-۲۰).

«مسئولیت‌پذیری» ویژگی دیگری پدری خوب بوده که مورد تأکید قرار گرفته است. «این خیلی مهمه که پدر مسئولیت‌پذیر باشه و تعهداتی که نسبت به خانواده‌ش داره رو عمل کنه.» (پدر-۲۱).

«دلسوزی» از دیگر ویژگی‌های بیان شده برای پدری خوب بوده است. «پدر خوب نسبت به خانواده و بچه‌هاش دلسوزه و با جون و دل براشون زحمت می‌کشه.» (آقای مجرد-۵).

«سخت‌کوشی و تلاش» ویژگی دیگری پدری خوب بوده است. کوشش برای ساخت زندگی بهتر، پشتکار، سخت‌کوشی و تلاش‌گری برای امور خانواده و جامعه از موارد بیان شده در این زمینه بوده است. «پرتلاش و سخت‌کوشه و برای رشد خانواده و جامعه‌ش پشتکار داره.» (آقای متأهل-۶).

«تأمین معاش» از ویژگی‌های اصلی پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان در این زمینه به داشتن شغل خوب، تأمین رفاه و آسایش خانواده، نیازهای مادی خانواده، آینده و رفاه فرزندان و فراهم کردن امنیت اقتصادی برای خانواده اشاره کرده‌اند. «تأمین زندگی، رفاه، آسایش تا این که خانم و بچه‌هاش رو به سمتی ببره که به جز دغدغه تحصیل و تربیت و رشد، دغدغه دیگری نداشته باشن.» (پدر-۱).

تعامل شایسته با مادر

ویژگی «تعامل شایسته با مادر» بیان‌گر لزوم توجه همه‌جانبه پدر به مادر و ارتباط مطلوب با مادر است. «تعامل شایسته با مادر» از چهار زیرمقوله «یاری کردن مادر»، «حمایت از مادر»، «خوش‌رفتاری با مادر» و «تأمین نیازهای مادر» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۶ آمده است.

جدول ۶- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «تعامل شایسته با مادر»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
تعامل شایسته با مادر	یاری کردن مادر	کمک به مادر در بارداری، مراقبت از مادر در زمان بارداری، حضور کنار مادر در زمان تولد فرزند، کمک به مادر در امور مختلف مربوط به فرزندپروری، کمک به مادر در کارهای منزل، یار و یاور مادر در خانواده، کمک به مادر در تربیت فرزند، همراهی با مادر در انجام امور خانه‌داری، همراهی با مادر در امر تربیت فرزند
	حمایت از مادر	حمایت از مادر برای ایفای نقش تربیتی، حمایت از مادر در برابر رفتارهای نادرست فرزند، حمایت از مادر در شرایط دشوار، حمایت از مادر در دوران بارداری، حمایت از مادر در برهه‌های مختلف زندگی

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
	خوش رفتاری با مادر	درک کردن مادر، اختصاص وقت برای مادر، رفتار خوب با مادر، رابطه توأم با احترام با مادر، تکریم مادر، قدردانی از مادر، رابطه عاطفی قوی با مادر، رابطه خوب با مادر، مشورت با مادر در امور خانواده، مشورت با مادر در امور تربیت فرزند، صمیمیت با مادر، نشان دادن عشق و محبت به مادر
	تأمین نیازهای مادر	توجه به نیاز عاطفی و جنسی مادر، توجه به خواسته‌های مادر، تلاش برای تأمین نیازهای مختلف مادر، اهمیت دادن به احساسات و عواطف مادر، توجه به نظرات مادر، تأمین انتظارات مادر

«یاری کردن مادر» از ویژگی‌های پدری خوب بیان شده است. مواردی از قبیل کمک به مادر در دوران بارداری و ولادت فرزند، فرزندپروری و کارهای منزل از مصادیق بیان شده در این زمینه بوده است. "باید به مادر تو کارهای مختلف کمک کنه تا بتونه به شرایطی رو فراهم بکنه که مادر اون انرژی و فرصت لازم رو برای پیاده کردن برنامه‌های تربیتی داشته باشه." (پدر-۱۰).

«حمایت از مادر» دیگر ویژگی پدری خوب بوده است. مشارکت کنندگان در این زمینه به حمایت از مادر در موارد مختلف و به ویژه ایفای نقش تربیتی اشاره کرده‌اند. "پدر باید از همه بیشتر حامی مادر باشه، چون وقتی بچه‌ها بینن که مادر از طرف پدر از طرق مختلف چه زبانی و چه عملی، هم از نظر مادی و هم از نظر معنوی داره حمایت می‌شه، اون‌ها هم این تکیه‌گاه بودن پدر رو کاملاً حس می‌کنن و پدرشون رو به فرد بزرگ و قوی می‌دونن که خود این باعث امنیت خاطرشون می‌شه." (آقای متأهل-۳)

«خوش رفتاری با مادر» از ویژگی‌های مهم پدری خوب بیان شده است. درک کردن مادر، اختصاص وقت برای مادر، رفتار خوب با مادر، رابطه صمیمانه و توأم با احترام، رابطه عاطفی و نشان دادن عشق و محبت به مادر، مشورت با مادر در امور خانواده از موارد اشاره شده در این زمینه بوده است. "مهم‌ترین رفتاری که یک پدر خوب می‌تونه انجام بده اینه که به مادر عشق و محبت کافی نشون بده و با همین یک کار به نظرم نصف راه تربیت فرزند رو رفته. این جاری شدن محبت موثر والدین در جلوی چشم بچه‌ها خیلی اهمیت داره، چون وقتی بچه‌ها این محبت بین والدین را بینن اولاً اون رو یاد می‌گیرن و در زندگی آینده پیاده می‌کنن، دوماً احساس امنیت و

آرامش می‌کنن، سوماً شکاف‌های تربیتی کمتر رخ می‌ده، چون می‌بینن پدر و مادر در یک تیم هستن، هر چند ممکنه که اختلاف نظرهایی هم داشته باشن." (خانم مجرد-۱۰)

«تأمین نیازهای مادر» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. توجه به نیازهای عاطفی و جنسی مادر، توجه به خواسته‌های مادر، تلاش برای تأمین نیازهای مختلف مادر، اهمیت دادن به نظرات و انتظارات مادر از مهم‌ترین موارد بیان شده در این زمینه بوده است. «به نیاز عاطفی و جنسی مادر هم باید توجه کنه؛ چون بی‌تفاوتی پدر نسبت به مادر و در نتیجه نارضایتی مادر از زندگی، روی رابطه مادر با فرزندش تأثیر منفی می‌گذاره.» (خانم متأهل-۱۰).

پشتوانگی مستدام

ویژگی «پشتوانگی مستدام» بیان‌گر حفاظت و حمایتی همیشگی پدر می‌باشد که در همه امور و مراحل زندگی، به مثابه پشتیبانی قابل اتکا و اطمینان برای فرزند است. «پشتوانگی مستدام» از سه زیرمقوله «حمایت»، «محافظت» و «یاری» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «پشتوانگی مستدام»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
پشتوانگی مستدام	حمایت	حمایت از خانواده، حمایت‌گر، حمایت از فرزند، حمایت عاطفی فرزندان، حمایت مالی از فرزند، پشتوانه فرزند، پشتیبان فرزند، پشتیبان خانواده، پشتوانه کل خانواده، تکیه‌گاه خانواده بودن
	محافظت	مدافع خانواده، محافظ خانواده، هوای خانواده را داشتن، نگه داشتن بنیان خانواده، دفاع از فرزند، حفظ کردن فرزند
	یاری‌گری	کمک به فرزندان در کارهای مدرسه، کمک به فرزند، کمک به فرزند در سختی‌ها، کمک به فرزند برای رسیدن به آرزوها، کمک به فرزند در حل مشکلات

«حمایت» از ویژگی‌های برجسته پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان حمایت از فرزندان در ابعاد مختلف، پشتوانه، پشتیبان و تکیه‌گاه بودن را از ویژگی‌های پدر خوب ذکر کرده‌اند. «اولین خصوصیتی که باید داشته باشه اینه که باید پشت و پناه باشه، در حد یک کوه.» (پدر-۱۱).

«محافظت» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است که شامل دفاع از فرزندان، حفاظت و نگهداشت خانواده بوده است. «به پدر خوب باید از خانواده‌ش بتونه حفاظت کنه.» (متأهل خانم-۱).

«یاری‌گری» ویژگی دیگر مورد اشاره توسط اکثر مشارکت‌کنندگان بوده که کمک به فرزند در امور مختلف زندگی، در مواجهه با سختی‌ها و کمک در جهت رسیدن به اهداف و آرزوها از مهم‌ترین مصادیق آن بوده است. "باید تو سختی‌ها کمک حال بچه‌هاش باشه." (آقای مجرد-۱).

عظوفت مهرورزانه

ویژگی «عظوفت مهرورزانه» اشاره به محبت و عاطفه و علاقه‌پدر دارد که فقط در باطن نیست، بلکه ظهور پیدا می‌کند و در گفتار و رفتار هم نسبت به فرزند ابراز می‌شود. «عظوفت مهرورزانه» از دو زیرمقوله «مهربان و باعاطفه» و «ابراز محبت و علاقه» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «عظوفت مهرورزانه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
عظوفت مهرورزانه	مهربان و باعاطفه	مهربان بودن، برخورد مهربان با فرزند، با مهربانی رفتار کردن، صحبت کردن با مهربانی، باعاطفه، ارتباط عاطفی نزدیک با فرزندان، رابطه محبت‌آمیز با فرزند، رابطه عاطفی با فرزندان
	ابراز محبت و علاقه	نشان دادن عشق و محبت به فرزندان، دوست داشتن بی‌قید و شرط فرزند، محبت کردن به خانواده، محبت کردن به فرزند، عشق به خانواده، عشق ورزیدن به فرزند، ابراز محبت به فرزند، در آغوش گرفتن فرزند، هدیه دادن به فرزند، بوسیدن فرزند

«مهربان و باعاطفه» از ویژگی‌هایی بوده که بسیاری از مشارکت‌کنندگان از آن به عنوان خصوصیات پدری خوب یاد کرده‌اند. مهربانی در گفتار و رفتار، رابطه عاطفی و محبت‌آمیز با فرزندان از موارد بیان شده در این زمینه بوده است. "یه پدر خوب باید با اهل خونه مهربون باشه." (آقای مجرد-۱۱).

«ابراز محبت و علاقه» ویژگی دیگر پدری خوب بوده که در قالب نشان دادن عشق و محبت به فرزندان، ابراز محبت کردن به خانواده، در آغوش گرفتن، بوسیدن و هدیه دادن به فرزندان بیان شده است. "بچه‌ها رو روزانه ببوسه و عشق و محبت خودش رو به بچه‌ها نشون بده." (مادر-۱۳).

رفاقت صمیمانه

ویژگی «رفاقت صمیمانه» اشاره به رابطه‌ی دوستانه‌ی نزدیک توأم با صمیمیت پدر با فرزند دارد. «رفاقت صمیمانه» از سه زیرمقوله «دوستی و رفاقت»، «صمیمیت» و «اعتماد» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۹ آمده است.

جدول ۹- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «رفاقت صمیمانه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
رفاقت صمیمانه	دوستی و رفاقت	برقراری رابطه دوستانه با فرزندان، دوست خوب برای فرزند، رفاقت با فرزندان، رفیق واقعی فرزند، دوست نزدیک فرزند، برخورد دوستانه با فرزند در زمان ایجاد مشکل
	صمیمیت	صمیمیت با خانواده، افزایش صمیمیت با فرزند از طریق وقت گذاشتن برای او، افزایش صمیمیت با فرزند از طریق بازی، فعالیت‌های مشترک با فرزند برای افزایش صمیمیت، صمیمیت با فرزندان، ارتباط نزدیک با فرزند
	اعتماد	اعتماد داشتن به فرزند، جلب اعتماد فرزند، مورد اعتماد فرزند

«دوستی و رفاقت» ویژگی مهم پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان بر برقراری رابطه‌ی دوستانه و رفاقت با فرزندان به عنوان پایه و اساس رابطه تأکید کرده‌اند. «اولین قدمش فکر کنم رفاقت باشه، چون این باشه بقیه‌اش به تدریج درست می‌شه، رابطه پدر و فرزند ی مثل پله می‌مونه، یه چند تا پله که اولیش رفاقته، وقتی رفیق باشن، با هم مهربون می‌شن، مشکلات رو با هم مطرح می‌کنن و مسائل حل می‌شه و رابطه‌شون خیلی بهتر می‌شه.» (پدر-۴).

«صمیمیت» ویژگی دیگری بوده که اکثر مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کرده‌اند. افزایش صمیمیت با فرزند از طریق گذران وقت با او، بازی، همکاری، فعالیت‌های مشترک و تلاش برای نزدیک شدن به فرزند از شیوه‌های مختلف افزایش صمیمیت بیان شده است. «اگر پدر بیاد پرده‌های پدر و فرزند رو، یک مقدار نادیده بگیره و با فرزندش صمیمی بشه، یه مقدار قاطعی‌تر بشه، باهاش بیشتر بجوشه، فکر می‌کنم خیلی پدر بهتر و موفق‌تری می‌شه.» (آقای مجرد-۵).

«اعتماد» ویژگی دیگر مورد اشاره بوده که به اعتقاد مشارکت‌کنندگان نقش مهمی در صمیمیت پدر با فرزند دارد. «بچه باید این احساس و باور رو داشته باشه که باباش مثل دوستشه و بهش اعتماد داره تا مسائل رو بتونه به راحتی با پدرش بازگو کنه.» (آقای متأهل-۱).

مدیریت مدبرانه

ویژگی «مدیریت مدبرانه» بیانگر مدیریتی است که مقدمه و لازمه آن بهره‌مندی از دانش و تدبیر است. «مدیریت مدبرانه» از سه زیرمقوله «مدیریت»، «تدبیر» و «دانش» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۱۰ آمده است.

جدول ۱۰- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «مدیریت مدبرانه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
مدیریت مدبرانه	مدیریت	ماهر در مدیریت خانواده، مدیر خانواده، مدیریت امور خانواده، توانمندی مدیریتی، اداره موفق خانواده
	تدبیر	پختگی رفتاری، پختگی فکری، باتدبیر، آینده‌نگر، بابرنامه
	دانش	آگاه از مسائل اجتماعی، آگاه به مسائل زندگی، آگاه به ارزش‌ها، آگاه به مسائل زمانه، باسواد، تحصیل کرده، اهل مطالعه، آگاهی از نیازهای خانواده، آگاهی از مسائل اقتصادی

«مدیریت» یکی از ویژگی‌های مهم پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان معتقدند داشتن توانمندی و مهارت مدیریت خانواده در زمینه‌های مختلف از لازمه‌های پدری خوب است. "پدر به دلیل مسئولیتی که در قبال خانواده دارد، باید مهارت مدیریت خانواده رو داشته باشه و اگر نتونه مسائل مختلف رو درست مدیریت کنه، به نظرم نمی‌تونه پدر خوبی باشه." (آقای متأهل-۲).

«تدبیر» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. مشارکت‌کنندگان در این زمینه به مواردی از قبیل پختگی فکری، برنامه‌ریزی، آینده‌نگری و دوراندیشی اشاره کرده‌اند. "باید به فکر آینده باشه و فکر و تدبیر لازم رو برای اداره خانواده داشته باشه." (خانم مجرد-۱۳).

«دانش» نیز از ویژگی‌های پدری خوب بیان شده است. داشتن تحصیلات، آگاهی از مسائل اجتماعی و اقتصادی، نیازهای زندگی خانوادگی و هم‌چنین اهل مطالعه بودن از جمله موارد بیان شده در این زمینه بوده است. "یه پدر خوب باید اهل مطالعه باشه تا اون آگاهی‌هایی که برای اداره زندگی لازمه بتونه کسب کنه." (خانم متأهل-۱۰).

استعدادپروری شناخت‌محور

ویژگی «استعدادپروری شناخت‌محور» بیان‌گر اهتمام پدر به پرورش استعداد‌های فرزند و هدایت در مسیر شکوفایی، بر مبنای شناخت صحیح استعداد‌های اوست. «استعدادپروری شناخت‌محور» از سه زیرمقوله «شناخت استعدادها»، «هدایت آگاهانه» و «پرورش استعدادها» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۱۱ آمده است.

جدول ۱۱- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «استعدادپروری شناخت‌محور»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
استعدادپروری شناخت‌محور	شناخت استعدادها	شناسایی استعداد فرزندان، اهمیت دادن به آموزش مبتنی بر استعداد فرزندان، کشف علایق و استعداد فرزندان، شناخت توانایی‌های فرزند
	هدایت آگاهانه	مشاور فرزندان، راهنمای فرزندان، هدایت فرزند به مسیر درست، جهت‌دهی درست به فرزند
	پرورش استعدادها	کمک به شکوفایی توانایی فرزند، تقویت استعداد و مهارت‌های خاص فرزند، پرورش استعداد‌های فرزند، دادن فرصت تجارب تازه به فرزند، اهتمام به تقویت استعداد‌های فرزند

«شناخت استعدادها» از ویژگی‌های پدری خوب ذکر شده است. مشارکت‌کنندگان در این زمینه به شناسایی استعداد، کشف علایق، شناخت توانایی‌ها و اهمیت دادن به آموزش مبتنی بر استعداد، اشاره کرده‌اند. "پدر خوب کسی هست که سعی کنه استعدادها و علایق و ظرفیت‌های بچه‌ش رو خوب بشناسه." (پدر-۱۸).

«هدایت آگاهانه» از دیگر ویژگی‌های پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان مشاوره، راهنمایی و جهت‌دهی درست و آگاهانه به فرزند را از وظایف پدر خوب دانسته‌اند. "سعی کنه راه خوب و بد رو به بچه نشون بده و توزنگی راهنماییش کنه به مسیر درست؛ مسیری که بتونه توش پیشرفت کنه و موفق بشه." (خانم متأهل-۴).

«پرورش استعدادها» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. مشارکت‌کنندگان در این زمینه به کمک به شکوفایی و پرورش و اهتمام به تقویت استعدادها، توانایی‌ها و مهارت‌های خاص فرزند اشاره کرده‌اند. "باید تلاش کنه استعداد‌های بچه‌ش رو پرورش بده، یعنی فرصت و فضا و شرایط

و امکانات لازم رو برایش فراهم کنه تا تو اون زمینه‌ای که مستعد هست، تقویت بشه و پیشرفت کنه" (آقای متأهل-۸).

امنیت بخشی آرامش گرانه

ویژگی «امنیت بخشی آرامش گرانه» بیان گر ایجاد امنیت توسط پدر است که منجر به احساس آرامش فرزند می شود. «امنیت بخشی آرامش گرانه» از دو زیرمقوله «تأمین امنیت» و «ایجاد آرامش» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۱۲ آمده است.

جدول ۱۲- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «امنیت بخشی آرامش گرانه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
امنیت بخشی آرامش گرانه	تأمین امنیت	ایجاد احساس امنیت در خانواده، فراهم کردن فضای امن برای فرزند، پرهیز از رفتارهای مخرب امنیت در خانواده
	ایجاد آرامش	فراهم کردن حس آرامش در خانواده، پرهیز از ایجاد نگرانی و اضطراب در خانواده آرامش بخشی در خانه، انتقال ندادن تنش های بیرون به خانواده، فراهم کردن محیط آرام برای فرزند

«تأمین امنیت» یکی از ویژگی های مهم پدری خوب بیان شده است. ایجاد احساس امنیت در خانواده، فراهم کردن فضای امن برای فرزند، اجتناب از رفتارهای مختل کننده احساس امنیت در خانواده از مصادیق مورد اشاره در این زمینه بوده است. "از مهم ترین وظایف پدر تأمین امنیت خانواده هست. نباید طوری عمل کنه که بچه احساس ناامنی و ترس داشته باشه. اگر خونه برای بچه محیط امنی نباشه، بچه به سمت بیرون از خونه کشیده می شه." (پدر-۱۷).

«ایجاد آرامش» ویژگی دیگر پدری خوب بوده است. مشارکت کنندگان در این زمینه به مواردی از قبیل فراهم کردن حس آرامش در خانواده، انتقال ندادن تنش های بیرون به خانواده و فراهم کردن محیط آرام برای فرزند اشاره کرده اند. "باید جویری رفتار کنه که حس آرامش و اطمینان رو تو خونه ایجاد کنه." (مادر-۱۱).

اقتدار مهربانانه

ویژگی «اقتدار مهربانانه» اشاره به اقتداری دارد که توأم با مهربانی پدر است و اثری از سلطه، استبداد، خشونت و تندخویی در آن نیست. «اقتدار مهربانانه» از دو زیرمقوله «جدیت در عین

مهربانی» و «قدرت توأم با مهربانی» تشکیل شده که کدهای ذیل هر زیرمقوله در جدول ۱۳ آمده است.

جدول ۱۳- کدهای اولیه و زیرمقوله‌های «اقتدار مهربانانه»

مقوله	زیرمقوله	کدهای اولیه
مهربانانه	جدیت در عین مهربانی	جدیت همراه با مهربانی، ابهت داشتن در کنار مهربان بودن، جدی بودن، قاطع بودن
	صلابت توأم با مهربانی	صلابت با مهربانی، شخصیت محکم داشتن در عین مهربان بودن، اقتدار داشتن در کنار عشق و محبت به فرزند، جاذبه و دافعه مناسب،

«جدیت در عین مهربانی» از ویژگی‌های پدری خوب بیان شده است. مشارکت‌کنندگان بر لزوم ابهت، قاطعیت و جدیت پدر در عین مهربان بودن تأکید کرده‌اند. "لازمه که حتما قاطعیت داشته باشه و در جای خودش کاملا جدی باشه. البته این تعارضی با مهربان بودن نداره و اتفاقا این قاطعیت وقتی با مهربانی همراه باشه، اثربخش هست و بچه اون رو می‌پذیره." (آقای مجرد-۸).

«صلابت توأم با مهربانی» از دیگر ویژگی‌های مورد اشاره بوده که قدرت و صلابت با مهربانی، جاذبه و دافعه مناسب، شخصیت محکم داشتن از مصادیق آن بوده است. "باید مهربون باشه، اما در کنارش پدر باید شخصیت محکم داشته باشه، مقتدر باشه، به اندازه جاذبه و دافعه داشته باشه، جذبیه داشته باشه، بچه نه باید ازش بترسه، نه باید حرفش رو سبک بشماره." (خانم مجرد-۲).

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر با هدف شناسایی ویژگی‌های پدری خوب انجام شد. بر اساس یافته‌ها، ویژگی‌های پدری خوب شامل «الگوی پسندیده»، «رشددهندگی همه‌جانبه»، «تعامل سازنده با فرزند»، «کارگزاری متعهدانه»، «تعامل شایسته با مادر»، «پشتوانگی مستدام»، «عظوفت مهرورزانه»، «رفاقت صمیمانه»، «مدیریت مدبرانه»، «استعدادپروری شناخت محور»، «امنیت‌بخشی آرامش‌گرا» و «اقتدار مهربانانه» بوده است که در پژوهش‌های پیشین نیز به برخی از این ویژگی‌ها اشاره شده است. مقوله «الگوی پسندیده» با سه زیرمقوله «سلامت و خوش اخلاقی»، «تدین» و «انطباق حرف و عمل» در مطالعه خسروی و همکاران (۱۴۰۲) با برخورداری از صفات اخلاقی و انسانی، اسدی و

همکاران (۱۳۹۴) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) با الگو بودن، اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) با خوش اخلاق و باایمان بودن، و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) با مورد تأیید فرزند بودن مورد توجه قرار گرفته است. در زمینه مقوله «رشددهندگی همه‌جانبه» با شش زیرمقوله «آگاهی و پیروی از اصول تربیتی»، «زمینه‌سازی برای رشد»، «تأمین نیازها و خواسته‌ها»، «پرورش خصایص مثبت»، «آموختن مهارت‌ها» و «توجه، مراقبت و رسیدگی» خسروی و همکاران (۱۴۰۲) به تأمین نیازهای مادی و معنوی، زارع و همکاران (۱۴۰۰) به بی‌تفاوت نبودن نسبت به کودک، اسدی و همکاران (۱۳۹۴) به رشد دهنده بودن، اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) به تأمین سلامت فرزند، اسدی و همکاران (۱۳۹۴)، لین و همکاران (۲۰۲۳) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) به مراقبت و محافظت، پدرسن (۲۰۱۲) به فرزندپروری خوب، سامرز و همکاران (۲۰۰۶) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) به آموزش و آموختن دانش و مهارت‌های خود به فرزند اشاره کرده‌اند. در زمینه مقوله «تعامل سازنده با فرزند» با چهار زیرمقوله «گفت‌وگوی مؤثر با فرزند»، «همراهی همدلانه با فرزند»، «حفظ کرامت فرزند» و «اختصاص وقت برای ارتباط با فرزند»، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) همدلی و برخورداری از مهارت‌های ارتباطی مناسب، زارع و همکاران (۱۴۰۰) و لوکریکیو و همکاران (۲۰۱۹) وقت گذاشتن برای فرزند، اسدی و همکاران (۱۳۹۴) ارتباط مثبت و دلگرم کردن، اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) و سامرز و همکاران (۲۰۰۶) حضور احساسی و فیزیکی، لوکریکیو و همکاران (۲۰۱۹) احترام، لین و همکاران (۲۰۲۳) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) شنونده بودن، سامرز و همکاران (۲۰۰۶) تعامل فیزیکی و بازی کردن، و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) در دسترس بودن را ذکر کرده‌اند. در رابطه با مقوله «کارگزاری متعهدانه» با پنج زیرمقوله «اولویت‌بخشی به خانواده»، «مسئولیت‌پذیری»، «دلسوزی»، «تلاش سخت‌کوشانه»، و «تأمین معاش»، اسدی و همکاران (۱۳۹۴)، اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) و لین و همکاران (۲۰۲۳) به ایفای نقش‌ها و مسئولیت‌ها، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) به پرتلاش، فعال و روزآمد بودن، لین و همکاران (۲۰۲۳) به تمرکز بر خانواده و فرزندان، ایو و همکاران (۲۰۱۴) به پرداختن به نیازهای کودک قبل از نیازهای خود، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) به تأمین امکانات و نیازهای مادی خانواده، و سامرز و همکاران (۲۰۰۶) به کسب درآمد اشاره کرده‌اند. به مقوله «تعامل شایسته با مادر» با چهار زیرمقوله «یاری کردن مادر»، «حمایت از مادر»،

«خوش رفتاری با مادر» و «تأمین نیازهای مادر»، زارع و همکاران (۱۴۰۰) با ارزش و احترام قائل شدن برای مادر، و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) با ارتباط خوب با مادر پرداخته‌اند. مقوله «پشتوانگی مستدام» با سه زیرمقوله «محافظت»، «حمایت» و «یاری‌گری»، در مطالعه خسروی و همکاران (۱۴۰۲)، زارع و همکاران (۱۴۰۰)، و اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) با حمایت‌گری و تکیه‌گاه بودن، و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) با محافظت مورد توجه قرار گرفته است. در ارتباط با مقوله «عظوفت مهرورزانه» با دو زیرمقوله «مهربان و باعاطفه» و «ابراز محبت و علاقه»، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و زارع و همکاران (۱۴۰۰) به مهربانی، خسروی و همکاران (۱۴۰۲)، لین و همکاران (۲۰۲۳)، لوکریکیو و همکاران (۲۰۱۹)، سامرز و همکاران (۲۰۰۶) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) به محبت و علاقه، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و مورمن و فلوید (۲۰۰۶) به عشق به عنوان ویژگی‌های پدر خوب اشاره کرده‌اند. به مقوله «رفاقت صمیمانه» با سه زیرمقوله «دوستی و رفاقت»، «صمیمیت» و «اعتماد» در مطالعه خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و اسدی و همکاران (۱۳۹۴) با صمیمیت، مورمن و فلوید (۲۰۰۶) با دوستی، و خسروی و همکاران (۱۴۰۲) با اعتماد اشاره شده است. در ارتباط با مقوله «مدیریت مدبرانه» با سه زیرمقوله «مدیریت»، «تدبیر» و «دانش»، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) ب) آگاه، مدیر و مدبر بودن، اسدی و همکاران (۱۳۹۴) نظارت و کنترل را بیان کرده‌اند. در رابطه با مقوله «استعدادپروری شناخت‌محور» با سه زیرمقوله «شناخت استعدادها»، «هدایت آگاهانه» و «پرورش استعدادها»، خسروی و همکاران (۱۴۰۲) و اسدی و همکاران (۱۳۹۴) به راهنمایی، هدایت و راهبری اشاره کرده‌اند. مقوله «امنیت‌بخشی آرامش‌گرانه» با دو زیرمقوله «تأمین امنیت» و «ایجاد آرامش» در مطالعه خسروی و همکاران (۱۴۰۲) با تأمین امنیت روانی و عاطفی مورد اشاره قرار گرفته است. مقوله «اقتدار مهربانانه» با دو زیرمقوله «جدیت در عین مهربانی» و «صلابت توأم با مهربانی» در مطالعه خسروی و همکاران (۱۴۰۲) با مقتدر و قاطع بودن و زارع و همکاران (۱۴۰۰) با باجذب بودن بیان شده است.

مقوله «تعامل شایسته با مادر» از مقوله‌هایی است که در مطالعات پیشین مورد توجه قرار نگرفته است. تعامل شایسته با مادر از طریق یاری کردن مادر، حمایت از مادر، خوش رفتاری با مادر و تأمین نیازهای مادر شرایط مناسبی را برای مادر فراهم می‌کند که از نتایج اصلی آن ایفای بهتر

نقش مادری است. هم‌چنین احساس آرامش و امنیت خاطر فرزندان که ناشی از رابطه خوب والدین با یک‌دیگر است، نقش مهمی در رشد و پرورش شایسته فرزندان دارد. علاوه بر این پدر با تعامل شایسته با همسر، الگوی مناسب تعامل با همسر را به فرزندان خود می‌آموزد. بنابراین توجه به این مقوله به عنوان یکی از ویژگی‌های پدری خوب حائز اهمیت است.

یافته‌ها حاکی از انتظار از پدران برای مشارکت همه‌جانبه و بسیار فعال در امر فرزندپروری است. بنابراین پیشنهاد می‌شود نهادهای فعال در حوزه خانواده زمینه لازم را برای کسب دانش و مهارت‌های لازم توسط پدران برای ایفای نقش مورد انتظار فراهم کنند. هم‌چنین نهادهای ذی‌ربط می‌توانند نقش بسیار مهمی در فرهنگ‌سازی برای مشارکت هدفمند و مؤثر پدران در فرزندپروری داشته باشند. علاوه بر این توجه ویژه به جایگاه و نقش پدر در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه افزایش جمعیت می‌تواند زمینه‌ساز ایفای مطلوب نقش پدری و مشارکت بیشتر پدران در فرزندپروری و به دنبال آن کاهش فشار مسئولیت فرزندپروری بر عهده مادران باشد که انتظار می‌رود بتواند در افزایش تمایل مادران به فرزندآوری نقش مثبت داشته باشد. هم‌چنین پیشنهاد می‌شود ویژگی‌های شناسایی شده در مطالعه حاضر در صورت هماهنگی با اصول علمی و سبک زندگی اسلامی-ایرانی، در طراحی و تدوین محتوای آموزشی دوره‌های فرزندپروری، با هدف کسب دانش و مهارت‌های لازم به منظور تحقق این ویژگی‌ها توسط پدران، مورد توجه قرار گیرد. از محدودیت‌های پژوهش حاضر، محدود بودن مشارکت کنندگان به ساکنان شهر تهران، به دلیل عدم دسترسی محقق به افراد از مناطق مختلف کشور با فرهنگ‌های متفاوت بوده است؛ لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی پدری خوب از دیدگاه زنان و مردان ساکن سایر شهرها نیز مورد مطالعه قرار گیرد تا تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی احتمالی در تعریف پدری خوب در نظر گرفته شود.

فهرست منابع

Abolghasemifar, Reza (2019). Exploring Iranian men's experience of transitioning to fatherhood. Master's thesis, Faculty of Humanities, University of Science and Culture. (In Persian)

- Ahmadi, K., & Akhavi Samarein, Z. (2022). Iranian family health indicators and components. *The Women and Families Cultural-Educational*, 17(60), 11-47. [DOR: 20.1001.1.26454955.1401.17.60.1.4](https://doi.org/10.1001.1.26454955.1401.17.60.1.4). (In Persian)
- Aram, M., & Azizi, S. (2023). Analysis of factors of increase and decrease of generation based on the teachings of the Qur'an and Hadith. *The Women and Families Cultural-Educational*, 18(63), 213-240. [DOR: 20.1001.1.26454955.1402.18.63.13.9](https://doi.org/10.1001.1.26454955.1402.18.63.13.9). (In Persian)
- Asadi, M., Mansourian, Y., & Nazary, A. M. (2015). Exploring indicators of successful parenting of adolescents among Iranian families: a qualitative study. *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*, 3(3), 219-231. <http://journal.ihepsa.ir/article-1-309-fa.html>. (In Persian)
- Eskandari, N., Simbar, M., Vedadhir, A., & Baghestani, A. R. (2016). Paternal experiences in Iranian men: a phenomenological study. *Iranian Journal of Nursing Research*, 10(4), 105-116. <http://ijnr.ir/article-1-1633-fa.html>. (In Persian)
- Eskandari, N., Simbar, M., Vedadhir, A., Baghestani, A. R. (2015). Exploring fatherhood based on Iranian men's experiences: a qualitative research. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 25(124), 69-83. <http://jmums.mazums.ac.ir/article-1-5697-fa.html>. (In Persian)
- Eve, P. M., Byrne, M. K., & Gagliardi, C. R. (2014). What is good parenting? The perspectives of different professionals. *Family Court Review*, 52(1), 114-127. <https://doi.org/10.1111/fcre.12074>
- Fletcher, T. (2020). The 'Good Father'. In: *Negotiating Fatherhood*. Palgrave Macmillan Studies in Family and Intimate Life. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-19784-1_4
- Hale, R., Fox, C. L., & Murray, M. (2017). "As a parent you become a tiger": Parents talking about bullying at school. *Journal of child and family studies*, 26, 2000-2015. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0710-z>
- Hosseini, B., Esmaili, M., Farahbakhsh, K., & Salarifar, M. H. (2023). The pattern of childbearing motivation is based on the lived experiences of families with at least one child. *The Women and Families Cultural-Educational*, 18(65), 45-68. [DOR: 20.1001.1.26454955.1402.18.65.1.1](https://doi.org/10.1001.1.26454955.1402.18.65.1.1). (In Persian)
- Khosravi, Z., Cheraghmollaie, L. and Soleimani, M. (2023). Parenting values, good parents based on children's perspective and ideal children based on parent's perspective: a qualitative study. *Journal of Woman and Family Studies*, 11(2), 158-190. https://jwfs.alzahra.ac.ir/article_7251.html. (In Persian)
- Lin, G. X., Mikolajczak, M., Keller, H., Akgun, E., Arian, G., Aunola, K., ... & Roskam, I. (2023). Parenting culture (s): Ideal-parent beliefs across 37 countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 54(1), 4-24. <https://doi.org/10.1177/00220221221123043>
- Lind, J., Westerling, A., Sparrman, A., Dannesboe, K.I. (2016). Introduction: Doing Good Parenthood. In: Sparrman, A., Westerling, A., Lind, J., Dannesboe, K. (eds) *Doing Good Parenthood*. Palgrave Macmillan Studies in Family and Intimate Life. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46774-0_1
- Lo Cricchio, M. G., Lo Coco, A., Cheah, C. S., & Liga, F. (2019). The good parent: Southern Italian mothers' conceptualization of good parenting and parent-child relationships. *Journal of Family Issues*, 40(12), 1583-1603. <https://doi.org/10.1177/0192513X19842598>

- Mirzaei, Kh. (2016). Qualitative researching: research, researching writing, Volume 2. Tehran: Foujan. (In Persian)
- Morman, M. T., & Floyd, K. (2006). Good Fathering: Father and Son Perceptions of What It Means to Be a Good Father. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, 4(2), 113-136. <https://doi.org/10.3149/fth.0402.113>
- Noonan, M. C., Lynn, F. B., & Walker, M. H. (2020). Boxed In: Beliefs about the Compatibility and Likability of Mother-Occupation and Father-Occupation Role Combinations. *Socius: Sociological Research for a Dynamic World*, 6, 1-20. <https://doi.org/10.1177/2378023120942449>
- Pedersen, D. E. (2012). The good mother, the good father, and the good parent: Gendered definitions of parenting. *Journal of feminist family therapy*, 24(3), 230-246. <https://doi.org/10.1080/08952833.2012.648141>
- Petts, R. J., Kaufman, G., & Mize, T. D. (2023). Parental leave-taking and perceptions of workers as good parents. *Journal of Marriage and Family*, 85(1), 261-279. <https://doi.org/10.1111/jomf.12875>
- Randles, J. (2018). "Manning up" to be a good father: Hybrid fatherhood, masculinity, and US responsible fatherhood policy. *Gender & society*, 32(4), 516-539. <https://doi.org/10.1177/0891243218770364>
- Satoriyan, S., ahmadi, M., Rafie honar, H., & Tahmasian, K. (2023). Designing and validating the model of parenting during adolescence based on Islamic sources. *The Women and Families Cultural-Educational*, 18(64), 10-36. DOR: [20.1001.1.26454955.1402.18.64.1.9](https://doi.org/20.1001.1.26454955.1402.18.64.1.9). (In Persian)
- Summers, J. A., Boller, K., Schiffman, R. F., & Raikes, H. H. (2006). The Meaning of " Good Fatherhood:" Low-Income Fathers' Social Constructions of Their Roles. *Parenting: Science and Practice*, 6(2-3), 145-165. https://doi.org/10.1207/s15327922par0602&3_2
- Super, C. M., & Harkness, S. (2020). Research on parental burnout across cultures: Steps toward global understanding. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(174), 185-192. <https://doi.org/10.1002/cad.20389>
- Weaver, M. S., October, T., Feudtner, C., & Hinds, P. S. (2020). "Good-parent beliefs": research, concept, and clinical practice. *Pediatrics*, 145(6), e20194018. <https://doi.org/10.1542/peds.2019-4018>
- Zare, H., Tahmassian, K., Pakdaman, Sh., & Davari Ardekani, N. (2022). Parental beliefs in sample of Iranian mothers: a phenomenological study. *Strategy for Culture*, 14(56), 159-182. https://www.jsfc.ir/article_131663.html. (In Persian)

